

Raili Hyrkkänen

Onko yrittäjien eläkevakuuttaminen kohdallaan? YEL-työtulon tasotarkastelua eri näkökulmista

Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita
2009:2

Eläketurvakeskus • Pensionsmyndigheten

KESKUSTELUALOITTEITA

Raili Hyrkkänen

Onko yrittäjien eläkevakuuttaminen kohdallaan? YEL-työtulon tasotarkastelua eri näkökulmista

Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita
2009:2

Eläketurvakeskus • Pensionsmyndigheten

KESKUSTELUALOITTEITA

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 010 7511 • Faksi (09) 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Tfn 010 7511 • Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus Finland

Tel. +358 10 7511 • Fax +358 9 148 1172

Multiprint Oy

Helsinki 2009

ISSN 1795-3103

ABSTRAKTI

Julkaisussa tarkastellaan työssäkäyntitilaston ja Eläketurvakeskuksen rekisteritietojen pohjalta, minkä tasoista eläketurvaa yrittäjät ovat hankkineet tuloihinsa nähden. Lisäksi tarkastellaan yrittäjien eläkevakuutuksen työtulon vastaavuutta Eläketurvakeskuksen antamiin ohjeisiin ja YEL-työtulon tason vaikutusta yrittäjien sosiaalietuuksiin. YEL-työtulon pitäisi vastata saman ammattitaidon omaavan palkkaa. Se on kuitenkin keskimäärin kolmasosan alempi kuin yrittäjätoiminnasta saatu tulo. Useimmilla ammattialoilla YEL-työtulo jää myös alemmaksi kuin Eläketurvakeskuksen ohjeet. Parhaiten YEL-työtulo vastaa työtulo-ohjeita niillä ammattialoilla, joilla yrittäjien tulotaso on matala. YEL-työtulon määrä vaikuttaa mm. sairausvakuutuksen päivärahan määrään sekä osa-aikaeläkkeelle ja ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin pääsyyn.

ABSTRACT

On the basis of employment statistics and the register data of the Finnish Centre for Pensions, this publication examines the level of the pension security that self-employed persons have provided for themselves compared with their earned income. It also examines how the level of confirmed income from self-employment corresponds to instructions issued by the Finnish Centre for Pensions as well as explores the impact of the confirmed income level on social benefits. The confirmed income should be as high as the wage that a person with the same skills would get paid. However, it is on average one third lower than the earned income of self-employed persons. In the most lines of work the confirmed income does not reach the level stipulated in the instructions of the Finnish Centre for Pensions. The proposed level is best reached in those lines of work where the income level is low. Among other things, the confirmed income level has an effect on the sickness daily allowance and also determines whether a person can retire on a part-time pension or receive earnings-related unemployment allowance.

SISÄLTÖ

1	Johdanto	5
2	YEL-työtulo yrittäjien sosiaaliturvassa	7
3	Selvityksen tavoite, aineisto ja tulokäsite	11
4	Tutkimustulokset	14
4.1	YEL-työtulo ja yrittäjien työtulo eri toimialoilla	14
4.2	YEL-työtulon ja Eläketurvakeskuksen työtulo-ohjeiden vastaavuus	25
4.3	Ongelmana alivakuuttaminen.....	34
4.4	Alivakuuttamisen heijastuminen sosiaalietuuksissa.....	35
5	Lopuksi.....	38
	Kirjallisuus	40
	Liitetaulukot	42

1 Johdanto

Yrittäjien eläkevakuutus (YEL) on tärkeä osa yrittäjän turvaverkkoa. Se turvaa yrittäjän vanhuuden, työkyvyttömyyden ja työttömyyden varalta sekä yrittäjän perheen toimeentulon yrittäjän kuoleman varalta. Yrittäjien eläkevakuutus on lakisääteinen kuten palkansaajilla, mutta antaa mahdollisuuden jossakin määrin yrittäjän itse vaikuttaa eläketurvan suuruuteen. Palkansaajien eläketurva on sidoksissa ansiotulojen suuruuteen, kun taas yrittäjien eläke karttuu YEL-vakuutuksen työtulon perusteella. Tämän työtulon yrittäjä voi tietyissä rajoissa itse määrittää.

Työtuloksi vahvistetaan yrittäjälle YEL-vakuutuksessa se palkka, joka olisi kohtuudella maksettava, jos yrittäjän tilalle olisi palkattava yhtä ammattitaitoinen henkilö, tai se korvaus, joka keskimäärin vastaa yrittäjän työpanoksen arvoa (Yrittäjän eläke 2009). Kemppaisen (2001, 35) mukaan yrittäjien eläketurvan pahin ongelma on se, että yrittäjät vahvistavat YEL-vakuutuksen perustaksi liian pienen työtulon. Näin toimiessaan yrittäjä vaikuttaa eläkevakuutusmaksunsa suuruuteen, mutta pitkällä aikavälillä myös eläkkeen suuruuteen.

YEL-vakuutuksen maksut ovat asia, jonka yrittäjä kohtaa toiminnassaan alusta alkaen. Yrityksen alkutaipaleella, jolloin liiketoiminta ei vielä ole vakiintunut ja riskit voivat olla isoja, eläkemaksu voidaan kokea suureksi. Jos yritystoiminnan alkaessa työtulo vahvistetaan varovaisuussyistä matalaksi, eikä työtuloa sen jälkeen tarkisteta vastaamaan todellista yrittäjätuloa, tällä on vaikutusta eläketurvaan. Yrittäjän eläke lasketaan koko yrittäjäuran keskimääräisen YEL-työtulon perusteella, eikä työtuloa ole mahdollista korjata takautuvasti.

Yrittäjien eläkkeet ovat jääneet jälkeen palkansaajien tasosta. Jo vuosikymmenen sitten yrittäjäjärjestöissä todettiin tärkeäksi tavoitteeksi yrittäjäeläkkeiden saaminen samalle tasolle palkansaajien eläkkeiden kanssa (Hyrkkänen 1995, 9–10). Tavoite ei ole tähän mennessä toteutunut. Yrittäjien liian pieneksi vahvistama työtulo kostautuu myös muulla tavoin. Vuodesta 2004 se vaikuttaa yrittäjien muuhun sosiaaliturvaan. Sairauspäivärahan, äitiys- ja vanhempainrahan sekä erityisäitiysrahan määrä lasketaan hakijan YEL-työtulon perusteella. YEL-työtulo on myös yrittäjien työttömyyskassojen korvausperusteena, jos työtulo on suurempi kuin 8 520 euroa vuodessa.

Yrittäjien sosiaaliturvaan on tunnettu kiinnostusta myös valtiovallan taholta, sillä yrittäjyyspolitiikka ja yrittäjyyden edistäminen oli keskeinen painoalue varsinkin Matti Vanhasen ensimmäisessä hallituksessa¹. Yrittäjyyttä ja nimenomaan kasvuyrittäjyyttä haluttaisiin lisätä. Uutta yrittäjyyttä on Suomessa kuitenkin syntynyt vähän, eikä se ole erityisen kasvutavoitteista (Pajarinen ja Rouvinen 2006). GEM-tutkimuksen² mukaan suomalaiset yrittäjät ovat muihin pohjoismaalaisiin verrattuna vähiten kasvuhakuisia (Pukkinen et al 2007).

1 Hallituksen politiikkaohjelma: Vanhasen hallitus 2003–2007. www.valtioneuvosto.fi

2 GEM (Global Entrepreneurship Monitor)-tutkimus on yrittäjätoiminnan aktiviteettia mittaava monikansallinen arviointimenetelmä.

Vuonna 2003 sosiaali- ja terveysministeriö asetti työryhmän selvittämään, liittykö yrittäjien sosiaaliturvan säännöksiin joitakin kohtia, jotka heikentävät yrittäjäksi haluamista ja poikkeako yrittäjien sosiaaliturva tässä mielessä olennaisella tavalla palkansaajista. Yrittäjien sosiaaliturvassa ei kuitenkaan havaittu sellaisia puutteita, joilla olisi suoranaista yhteyttä yrittäjäksi ryhtymiseen (STM:n työryhmämuistio 2005:12).

Ei ole tutkimuksiin perustuvaa tietoa siitä, miten paljon sosiaaliturvaan liittyvillä seikoilla on yhteyttä yrittäjäksi ryhtymiseen. Tässä tarkastelussa selvityksen kohteena on yrittäjien työtulojen ja YEL-työtulon keskinäinen suhde, jota ei ole aikaisemmin laajemmin tarkasteltu. Vastausta haetaan siihen, mistä matalat YEL-työtulot johtuvat. Aluksi tarkastellaan, onko yrittäjä ottanut tuloihinsa nähden liian pienen YEL-vakuutuksen vai eikö yrittäjällä ole ollut varaa parempaan eläketurvaan. Seuraavaksi selvitetään, miten hyvin YEL-työtulo vastaa ammattialoittain Eläketurvakeskuksen antamia työtulo-ohjeita. Näiden ohjeiden pitäisi antaa evästystä siihen, mikä on riittävä eläketurva ja mille tasolle YEL-työtulo pitäisi määrittää. Lopuksi pohditaan hieman alivakuuttamisen ongelmaa ja sen vaikutuksia yrittäjien muuhun sosiaaliturvaan.

2 YEL-työtulo yrittäjien sosiaaliturvassa

YEL:ssa tarkoitettu yrittäjä on henkilö, joka tekee ansiotyötä olematta tässä työssään virka- tai työsuhteessa. Myös yrittäjän perheenjäsen on yrittäjä, jos hän työskentelee yrityksessä, mutta ei ole tässä työssään työsuhteessa.

Osakeyhtiön johtavassa asemassa oleva toimihenkilö on YEL:n mukainen yrittäjä, jos hän joko yksin tai yhdessä perheenjäsentensä kanssa omistaa yli 50 prosenttia yhtiön osakepääomasta tai yli 50 prosentin äänimäärän tuottavan osan osakkeista. Avoimen yhtiön yhtiömies ja kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies ovat yrittäjiä (Yrittäjän eläke 2009).

YEL-vakuutuksen alkaessa vahvistetaan YEL-työtulo, jonka perusteella määräytyvät YEL-maksut ja YEL-eläkkeen määrä. 53 vuotta täyttäneen yrittäjän YEL-vakuutusmaksu on vuonna 2009 21,9 prosenttia ja sitä nuoremman yrittäjän 20,8 prosenttia vahvistetusta palkkakertoimella korjatusta työtulosta. Eläkettä karttuu ikävälillä 18–67 vuotta. 18–52-vuotiailla eläkettä karttuu 1,5 prosenttia, 53–62-vuotiailla 1,9 prosenttia ja 63–67-vuotiailla 4,5 prosenttia vuodessa.

Eläkelaitos vahvistaa YEL-työtulon yrittäjän hakemuksesta. Sillä yrittäjä hinnoittelee oman työpanoksensa. YEL-työtulo ei määräydy yrityksen voiton eikä yrittäjän verotettavan tulon mukaan. Sen pitäisi vastata sellaista palkkaa, joka olisi maksettava ulkopuoliselle henkilölle, jos yrittäjän tilalle palkattaisiin joku toinen. Työtulo pitäisi vahvistaa alusta alkaen riittävän suureksi, sillä YEL-eläke lasketaan koko yrittäjäuran keskimääräisestä työtulosta. Työtuloa ei voida takautuvasti tarkistaa. Vuotuista työtuloa ei kuitenkaan vahvisteta 149 000 euroa (2009) suuremmaksi.

Jotta yrittäjä heti alusta lähtien ottaisi riittävän suuren YEL-vakuutuksen, on ensimmäistä kertaa yrittäjäksi ryhtyvä yrittäjä vuodesta 1992 lähtien saanut vakuutusmaksuunsa alennuksen. Nykyisin aloittava yrittäjä saa YEL-maksuunsa 25 prosentin alennuksen yrittäjätoiminnan 48 ensimmäiseltä kuukaudelta.

Yrittäjällä on mahdollisuus joustaa maksussa. Hän voi maksaa kalenterivuoden normaalien YEL-vakuutusmaksujen lisäksi vakuutusmaksuja, jotka nostavat hänen tulevan eläkkeensä perusteena olevaa työtuloa kyseisen vuoden osalta. Vastaavasti yrittäjä voi ilmoittaa, että hän maksaakin vahvistetun työtulon mukaan määrättyjä vakuutusmaksuja vähemmän kuin niitä tulisi veloittaa. Jouston määrälle on laissa asetettu ala- ja ylärajat. Rajat on määritelty prosentteina vahvistetun työtulon perusteella määräytyvästä vakuutusmaksusta. Alaspäin voi joustaa enintään 10–20 prosenttia ja ylöspäin 10–100 prosenttia. Eläketurvakeskuksen tietojen mukaan vuonna 2007 yli 600 yrittäjää käytti mahdollisuutta joustaa eläkemaksuissaan. Ylöspäin joustaneita oli kaksi kertaa enemmän kuin alaspäin joustaneita.

Riittävän vakuuttamisen merkitys on entisestään korostunut sen takia, että YEL-työtulo toimii monessa suhteessa yrittäjän lakisääteisen sosiaaliturvan perusteena. Sairausvakuutuksessa toteutettiin vuodesta 2004 muutos, jonka mukaan yrittäjien sairausvakuutuksen päivärahan perusteena käytetään verotuksessa vahvistetun ansiotulon sijasta YEL-vakuutuksessa vahvistettua työtuloa. Uudistuksen tavoitteena on taata yrittäjälle lyhytaikaisen sairauden ajaksi sellainen turva, joka mahdollisimman hyvin vastaisi työkyvyttömyyden johdosta menetettyä työpanosta

ja saamatta jäänyttä tuloa (STM:n työryhmämuistio 2001:10). Myös äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan sekä erityisäitiysrahan määrä lasketaan hakijan YEL-vuosityötulon perusteella.

Samoin työttömyyskassan korvauserusteena on yrittäjän YEL-työtulo. Oikeus ansioon suhteutettuun työttömyysturvaan edellyttää YEL-työtulolta tiettyä vähimmäistasoa, joka on vuodesta 2001 lähtien ollut 8 520 euroa/v. Yrittäjä voi vakuuttaa itsensä työttömyyskassassa enintään YEL-työtuloaan vastaavasta määrästä.

Yrittäjä voi jäädä 58-vuotiaana osa-aikaeläkkeelle, kun hän puolittaa vakiintuneen työpä-nöksensä ja työtulonsa. Uutta eläkettä karttuu paitsi puolitetusta työtulosta myös eläkkeellä olosta. Myös yrittäjän osa-aikaeläkkeen saaminen edellyttää tietyn suuruista toimintaa. Yrittäjän vuosiansion pitää ennen puolittamista olla vähintään 13 121,87 euroa/v. (2009).

YEL:n ja TEL:n alkaneet vanhuuseläkkeet

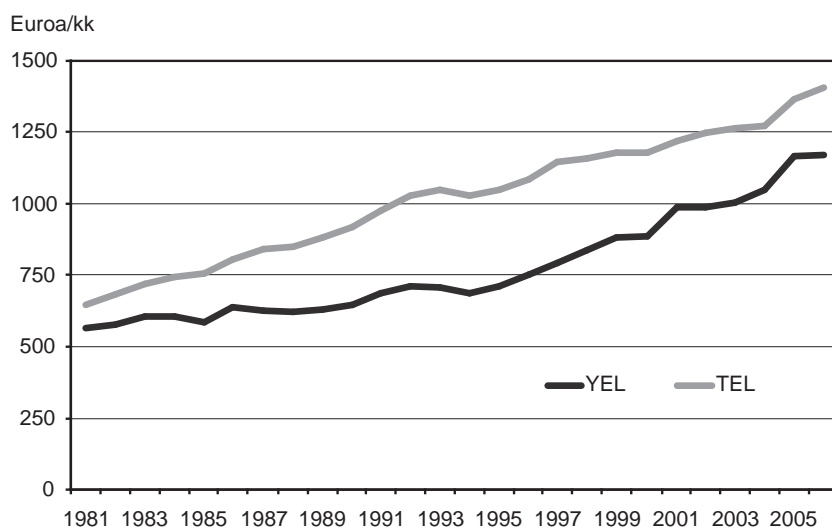
Vuodesta 2005 lähtien karttuneen eläkkeen suuruiselle vanhuuseläkkeelle on voinut jäädä 63–68 ikävuosien välillä. Eläkkeen voi ottaa varhennettuna 62-vuotiaana, mikä pysyvästi alentaa eläkettä. YEL-eläke lasketaan samojen periaatteiden mukaan kuin työntekijän eläke-lain mukainen eläke (TyEL). Yrittäjäeläkkeen vuotuinen karttuma lasketaan kunkin vuoden keskimääräisestä, palkkakertoimella tarkistetusta työtulosta, joka käytännössä tarkoittaa, että YEL-eläke määräytyy koko työuran keskimääräisen, indeksillä tarkistetun työtulon perusteella. Vuodesta 2005 lähtien myös työsuhteessa olevien eläke lasketaan koko työuran keskiansion perusteella ikävuosien 18–67 välillä. Sitä ennen se laskettiin kunkin työsuhteen viimeisen kymmenen vuoden ansioiden perusteella.

Yrittäjien ja työsuhteessa olevien eläkkeiden määräytymissäännöt ovat pääperiaatteiltaan käytännössä yhdenmukaiset. Jo runsas vuosikymmen sitten yrittäjäjärjestöjen tavoite oli se, että yrittäjillä pitäisi olla palkansaajien tasoinen eläke (Hyrkkänen 1995, 9–10).

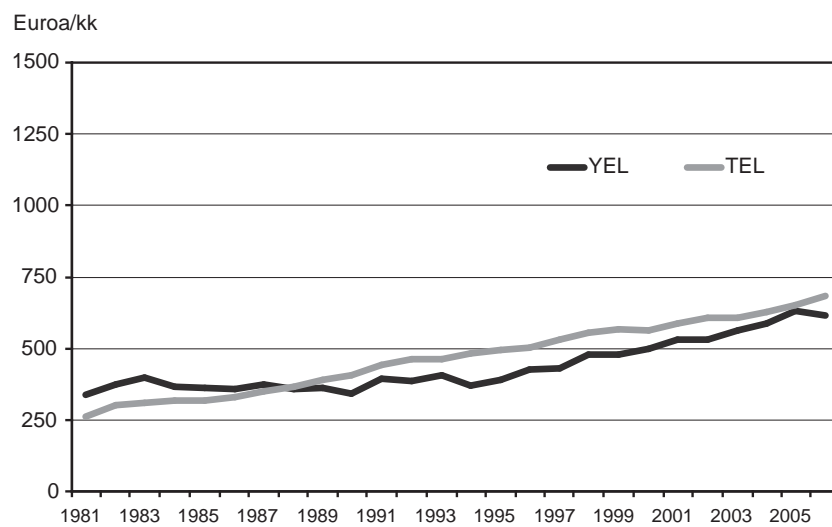
Vuosina 1981–2006 alkaneiden keskimääräisten vanhuuseläkkeiden pitkän aikavälin ke-hityksestä käy esille, että miesten alkaneet YEL:in vanhuuseläkkeet ovat olleet aikaisemmin huomattavasti pienempiä kuin TEL:issa (kuvio 1). Alkaneissa YEL-eläkkeissä on huomionar-voista, että eläkkeen reaalin taso ei juuri muuttunut 1980-luvun alusta 1990-luvun puoliväliin asti. TEL-eläkkeiden taso on kasvanut periodilla tasaisesti. 1990-luvun puolivälissä eroa oli noin kolmasosa, mutta 2000-luvulla ero on pienentynyt. Vuonna 2006 yrittäjänä toimineiden miesten eläkkeet olivat noin 15 prosenttia alempia kuin palkansaajana toimineilla. Kokonai-suudessaan ero eläkkeiden välillä ei tosin johdu yrittäjätoiminnasta, sillä yrittäjille on yleensä kertynyt eläketurvaa myös palkansaajasuhteista ennen yrittäjäksi ryhtymistä.

Yrittäjänä ja palkansaajana toimineiden naisten keskinäiset erot alkaneissa vanhuuseläkkeis-sä ovat miehiin verrattuna vähäisempiä. Vuonna 2006 yrittäjänä toimineiden naisten eläkkeet olivat noin 10 prosenttia pienempiä kuin palkansaajana toimineilla (kuvio 2). Naiset ovat kaikkiaan saaneet pienempiä yksityisen sektorin eläkkeitä kuin miehet. Siihen on monia syitä kuten alempi palkkataso ja työstä poissaolot lastenhoidon takia. Lisäksi naiset toimivat miehiä yleisemmin esim. kunta-alalla. Tämä työskentely ei näy yksityisen sektorin eläkkeissä.

Kuvio 1. Miesten keskieläke alkaneissa YEL:n ja TEL:n vanhuuseläkkeissä vuosina 1981–2006. Vuoden 2007 rahassa, euroa/kk.

Kuvio 2. Naisten keskieläke alkaneissa YEL:n ja TEL:n vanhuuseläkkeissä vuosina 1981–2006. Vuoden 2007 rahassa, euroa/kk.

Lähde: Eläketurvakeskuksen tilastot.

Alkaneissa vanhuuseläkkeissä ilmenevään eroon yrittäjien ja palkansaajien välillä vaikuttaa myös se, että vuoteen 2005 saakka palkansaajien eläke laskettiin kunkin työsuhteen viimeisen kymmenen vuoden ansioiden perusteella. Palkansaajilla työuran alkuvuodet eivät pienentäneet eläkettä, kun taas yrittäjäuran alun pieneksi vahvistettu YEL-työtulo heijastuu vanhuuseläkkeeseen asti. Matalaan YEL-työtuloon voi tietysti olla syynä myös se, että tulot yrittäjätoiminnasta jäivät pieneksi.

Yksityisen sektorin eläkkeiden tarkastelu antaa varsin rajatun kuvan henkilöiden koko eläketurvasta. Vuonna 2006 työeläkejärjestelmästä eläkkeelle siirtyneiden (vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- tai maatalouden erityiseläke) keskimääräinen omaeläke eli työ- ja kansaneläke yhteensä oli naisilla 1 065 euroa/kk, miehillä 1 451 euroa/kk ja molemmat sukupuolet huomioon ottaen 1 256 euroa/kk. Työeläkkeessä on otettu huomioon sekä yksityiseltä että julkiselta sektorilta kertynyt eläke.

3 Selvityksen tavoite, aineisto ja tulokäsite

Tavoitteena on selvittää:

1) Minkä tasoista eläketurvaa yrittäjät ovat hankkineet tuloihinsa nähden?

Onko yrittäjien joukossa ammattialoja, joissa eläketurvan taso jää alhaiseksi työtuloihin verrattuna?

Onko yrittäjien joukossa ammattiryhmiä, joilla ei ole varaa riittävään eläketurvaan?

Näihin kysymyksiin yritetään vastata sillä tavoin, että YEL-työtuloa verrataan verottajan ilmoittamaan työtuloon ja tarkastellaan, mikä on YEL-työtulon suhde työtuloon eri taustamuuttujien mukaan ja eri ammattiryhmissä.

2) Vastaako eläkevakuutuksen taso eri ammattialoille annettuja Eläketurvakeskuksen työtulo-ohjeita?

Tähän pyritään vastaamaan vertaamalla YEL-työtuloa Eläketurvakeskuksen työtuloa koskeviin ohjeisiin. Eläketurvakeskus julkaisee tietyin väliajoin yrittäjien toimialajärjestöjen ja eläkelaitosten kanssa laaditut ohjeet YEL-työtulon määrittämiseksi. Näitä ohjeita käytetään vahvistettaessa YEL:n mukainen työtulo, jonka perusteella yrittäjän eläketurva määräytyy.

3) Kuinka suurella osalla yrittäjistä on puutteita sosiaaliturvassa liian alhaisen YEL-työtulon takia?

YEL-vakuutuksen alhaisesta tasosta johtuen osa yrittäjistä jää joidenkin sosiaalietuuksien ulkopuolelle. Tarkoituksena on selvittää, kuinka suurella osalla yrittäjistä ei ole mahdollisuutta työttömyysturvan ansiopäivärahaan ja kuinka suuri osa ei voi hakea osa-aikaeläkettä.

Aineisto

Selvityksen aineistona ovat Eläketurvakeskuksen rekisteritiedot ja Tilastokeskuksen väestöä edustavan työssäkäyntitilaston tiedot YEL-vakuutuksen ottaneista yrittäjistä. Kyseessä on vuoden 2005 poikittaistarkastelu. Vuosi 2005 on valittu sen takia, että työssäkäyntitilaston tuoreimmat tiedot ovat tältä vuodelta.

YEL-yrittäjiä on kaikkiaan noin 175 000, mutta perusjoukon muodostivat 163 000 yrittäjää, joille YEL oli ensisijainen laki³. Työssäkäyntitilaston otoskoko vastaa kymmentä prosenttia perusjoukosta. 15 079 henkilön otos jäi tästä hieman vajaaksi. Se johtuu siitä, että otoksesta poistettiin ne yrittäjät, jotka aloittivat tai lopettivat vuoden 2005 aikana.

Koska tarkastelu koskee yrittäjien työtulon ja YEL-työtulon vertailua, niin tarkastelun ulkopuolelle jäivät myös ne yrittäjät, joilla ei ollut tuloa yrittäjätoiminnasta vuonna 2005. Lopullisen tarkastelujoukon muodostavat näin ollen 13 980 yrittäjää. He olivat iältään 20–65-vuotiaita ja olivat toimineet yrittäjinä koko vuoden 2005. Alle 20-vuotiaita yrittäjiä ei ollut joukossa.

YEL:n mukaan henkilö on yrittäjä, jos

- hän on 18–68-vuotias
- yrittäjätoiminta on jatkunut yhtäjaksoisesti vähintään neljä kuukautta 18 ikävuoden täyttämisen jälkeen
- työtulo on keskimäärin vähintään 6 560,93 euroa/v. (2009)
- hän ei kuulu saman toiminnan perusteella muun eläkelain piiriin.

63–67-vuotiaan yrittäjän ei kuitenkaan tarvitse jatkaa YEL-vakuutusta, vaikka jatkaisi yrittäjätoimintaa vanhuuseläkkeellä ollessa.

Tarkasteluun valitut yrittäjät olivat lähes kaikki yrittäjiä myös Tilastokeskuksen määrittelyn mukaan. Tilastokeskuksen ja YEL:n yrittäjämääritelmät hieman poikkeavat toisistaan. Henkilö on Tilastokeskuksen mukaan yrittäjä, jos hänellä on vuodenvaihteessa voimassa vain YEL-vakuutus. Jos henkilöllä on samanaikaisesti voimassa sekä YEL-vakuutus että palkansaajasuhde, ammattiasema määritellään sen mukaan, kummasta toiminnasta saatu tulo on suurempi.

Työssäkäyntitilasto sisältää mm. verottajalta saadut tulotiedot. Työtulolla tarkoitetaan sitä tuloa, jonka verottaja on katsonut henkilön palkka- tai yrittäjätyöstä saamaksi tuloksi. Työtuloihin eivät sisälly sosiaaliset tulonsiirrot eivätkä muut pääomatulot kuin yritystoiminnasta saadut. Yrittäjätulon ansiotulo- ja pääomatulo-osuudet ovat verohallinnon termejä, jotka tarkoittavat sitä, että yrittäjätulo on verotuksellisesti jaettu kahteen osaan. Vuodesta 1993 ansiotulo-osuutta on verotettu valtionverotuksessa progressiivisen tuloveroasteikon ja paikallisverotuksessa kunnallisveroäyrin mukaan. Pääomatulo-osuutta verotetaan 28 prosentin verokannalla, joka sisältää sekä valtion että kunnallisveron. Työtulotiedot ja YEL-työtulotiedot ovat tässä tarkastelussa vuoden 2005 rahassa.

---

3 Henkilö tulee kirjatuksi vain yhden lain mukaan, vaikka hänellä olisi samanaikaisesti useampia työsuhteita eri lakien piirissä. Lakien prioriteetti on TEL, MEL, YEL, MYEL, LEL, TaEL.

Tilastokeskuksen työtulokäsitteen määrittely

Tilastokeskuksen työtulokäsite perustuu valtionveronalaisiin työtuloihin, jotka muodostuvat yhteenlasketuista palkka- ja yrittäjätuloista.

Työtulot = palkkatulot + yrittäjätulot

Palkkatuloihin (TPATU) sisältyvät palkkatulon lisäksi sivutoimen palkat sekä luontoisedut.

Yrittäjätulot (TYRTU) käsittävät seuraavat elinkeinotoiminnan ja yhtymän tulot.

Elinkeinotoiminnan tulot

- verottajan laskema ansiotulo-osuus
- verottajan laskema pääomatulo-osuus
- ammatista saatu ansiotulo ja muu ammattitulo

Yhtymän ansiotulo-osuus

- ansiotulot ilman osinkoja
- ei listatuista yhtymistä saatujen osinkojen veronalainen määrä
- ulkomaisen yhtymän ansiotulo-osuus

Yhtymän pääomatulo-osuus

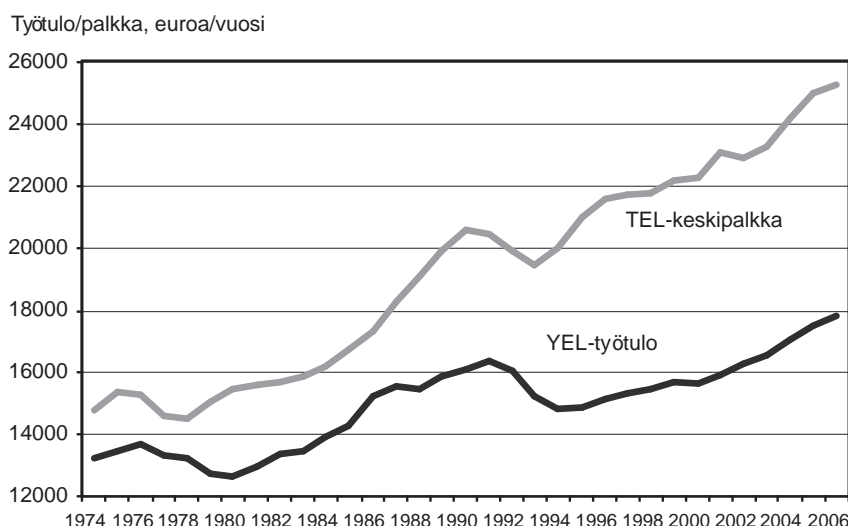
- pääomatulot ilman osinkoja
- ei listatuista yhtymistä saadut osingot
- listatuista yhtymistä saadut osingot
- pääomatulo-osuus ulkomaisen yhtymän tuloista
- yhtymästä saadut osuuspääoman korot
- yhtymästä saatu osuuspääoma

4 Tutkimustulokset

4.1 YEL-työtulo ja yrittäjien työtulo eri toimialoilla

YEL-työtulon periaate on, että sen pitäisi vastata sellaista palkkaa, joka olisi maksettava, jos yrittäjän tilalle palkattaisiin yhtä ammattitaitoinen henkilö. 1970-luvulle ulottuva vertailu kuitenkin osoittaa, että pientyönantajien palveluksessa olevien keskimääräiset TEL-palkat ovat olleet korkeammalla tasolla kuin YEL-työtulot (kuvio 3). TEL-palkan ja YEL-työtulon välinen ero on 1990-luvulla ja 2000-luvulla kasvanut entisestään. TEL-palkat ovat kohonneet lamavuosien jälkeen huomattavasti, kun taas YEL-työtulo on noussut lievemmin.

Kuvio 3. Keskimääräinen YEL-työtulo ja pientyönantajien (alle 50 työntekijää) palveluksessa olevien TEL-palkka vuosina 1974–2006. Vuoden 2007 rahassa, euroa/v.

Lähde: Eläketurvakeskus, tilasto-osasto.

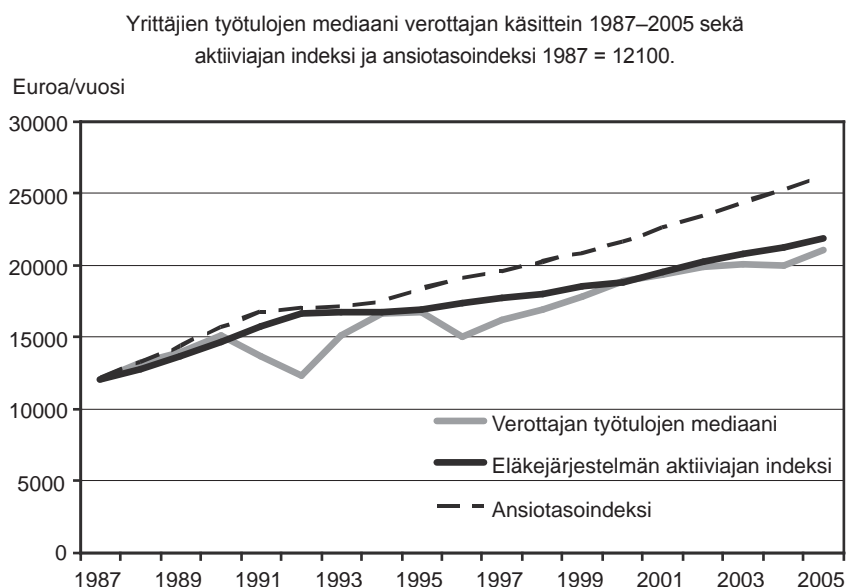
Vuonna 1997 yrittäjien keskimääräinen YEL-työtulo oli 57 prosenttia keskimääräisestä palkansaajan työtulosta (Kemppainen 2001, 35). Suhde ei ole vajaassa kymmenessä vuodessa muuttunut, sillä vuonna 2005 keskimääräinen YEL-työtulo (17 000 euroa/v.) oli 55 prosenttia vuosittaisesta keskipalkasta⁴.

Eivät ainoastaan palkansaajien tulot ole kasvaneet, vaan myös yrittäjien tulot. Verottajan ilmoittamien työtulojen mediaani nousee tarkastelluilla yrittäjillä vuodesta 1987 melko tarkkaan saman verran kuin työeläkejärjestelmän aktiivijain indeksi (puoliväli-indeksi ja palkkakerroin vuodesta 2005 lähtien) (kuvio 4). YEL-työtulot ja verottajan ilmoittamat yrittäjien työtulot kehittyivät siis samaan tahtiin. Molempien kehitys oli myös selvästi heikompaa palkansaajien ansiotasoindeksin nousuun verrattuna. Yrittäjien työtulot jäivät jaksolla 1987–2005 lähes 20 prosenttia jälkeen palkansaajien keskiansion kehityksestä eli vuotta kohti noin prosentin.

4 Vuoden 2005 keskipalkka oli 30 700 euroa/v. (Tilastokeskus, Palkkarakenne 2005).

Kuvio 4. Yrittäjien tulokehitys 1987–2005. Verottajan määrittelemä työtulon mediaani kunakin vuonna yrittäjänä toimineilla. Vuoden 2005 rahassa, euroa/v.

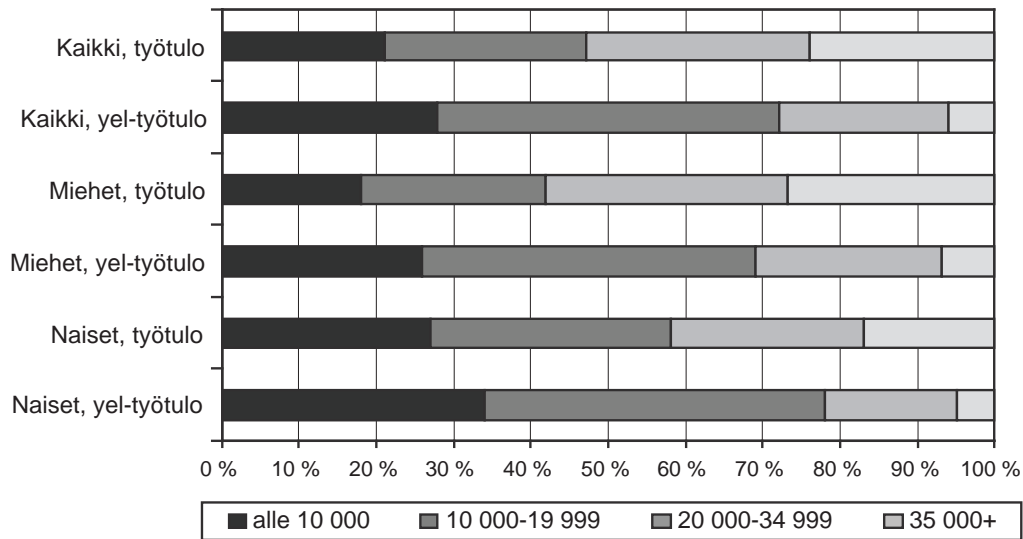
Verottajan määrittämä työtulo on suhdanneherkkä, joka näkyy vuosien 1992 ja 1996 laskuna. Vuonna 1996 yrittäjien keskimääräistä tulotasoa laski ainakin se, että yrittäjien työllistämistuella eli starttirahalla yrittäjäksi ryhtyneiden työttömien määrä oli moninkertainen aikaisempaan verrattuna (Stenholm 2007). Noin joka kolmas yrittäjä aloitti starttirahalla ilman omaa pääomaa.

Edellä YEL-työtuloa verrattiin TEL-palkkoihin, jota sen periaatteessa pitäisi vastata. Vuonna 2005 yrittäjien mediaanitulo oli 21 000 euroa/v. Lähes puolella yrittäjistä työtulo jäi siis alle 20 000 euron, mutta YEL-työtulo lähes kolmella neljäsosalla (kuvio 5, liitetaulukko 1). Joka viidennen yrittäjän työtulo jäi jopa alle 10 000 euron⁵. Hyvätuloisia oli enemmän kuin aivan pienituloisia, joka neljäs ansaitsi vähintään 35 000 euroa vuodessa. Yhtä suuren YEL-työtulon oli kuitenkin ottanut vain kuusi prosenttia.

Naisyrittäjät ovat pienempituloisia kuin miehet. Naisista lähes 60 prosentilla, mutta miehistä vain 40 prosentilla vuosityötulo alitti 20 000 euroa. YEL-työtulon suhteen eroa oli vähemmän, sillä yli kahdella kolmasosalla sekä naisista että miehistä se jäi alle 20 000 euron.

5 YEL-vakuutuksen vähimmäisansio oli 5 658,27 euroa/v. vuonna 2005.

Kuvio 5. Yrittäjien työtulon ja YEL-työtulon⁶ jakauma sukupuolen mukaan vuonna 2005. Työtulo ja YEL-työtulo euroa/v.

Pienituloisia alle 10 000 euroa vuodessa ansaitsevia yrittäjiä luonnehtii muun muassa se, että he olivat muita yleisemmin alle 35-vuotiaita tai 55 vuotta täyttäneitä ja siviilisäädyltään naimattomia tai eronneita. 35 000 euroa tai enemmän ansainneet taas olivat muita yleisemmin 35–54-vuotiaita, naimisissa olevia ja korkea-asteen koulutuksen saaneita (vrt. taulukko 1).

Yrittäjien ryhmässä tulojen vaihtelu ja tuloerot ovat erityisen suuret. Sekä pieni- että suurituloisia on enemmän kuin palkansaajissa (Rantala ja Suoniemi 2007, 66; Suomen Yrittäjät 2007). Vuosien 1999–2002 palkkakyselyt osoittavat, että yrittäjien keskiansiot olivat hieman pienemmät ja niiden keskihajonta oli suurempi kuin palkansaajilla. Myös koulutuksen ja tulojen välinen korrelaatio oli pienempi kuin palkansaajilla (Kauhanen 2004). Tätä osoitti myös Eläketurvakeskuksen selvitys 1990-luvun vaihteesta aloittaneista yrittäjistä. Rajuin pudotus tuloissa oli niillä palkansaajasta yrittäjäksi ryhtyneillä, joilla oli korkea-asteen koulutus (Hyrkkänen 2003, 34).

Myös vuonna 2005 yrittäjien ansiot olivat pienemmät ja niiden hajonta suurempi kuin palkansaajilla. Yrittäjien keskimääräinen työtulo 27 200 euroa/v. oli noin neljänneksen suu-

6 Aikaisemmin ei ole laajemmin tarkasteltu YEL-työtulon ja yrittäjien toiminnastaan hankkiman työtulon keskinäistä suhdetta. Yrittäjien työtulotietona käytetään tässä verottajan antamaa tietoa yritystoiminnasta saadusta tulosta. Käytetty YEL-työtulotieto on alkutyötulotieto, mikäli siihen ei oltu tehty ns. teknistä katkaisua eli työtuloa oli korotettu vähintään kolmanneksella tai alennettu vähintään neljänneksellä. Pienemmistä muutoksista eläkelaitosten ei ole tarvinnut ilmoittaa. YEL-työtulotieto on siis likimääräinen, ei tarkka tieto. YEL-työtulo on korotettu vuoteen 1995 saakka TEL-puoliväli-indeksillä, vuodesta 1996 työkäisen indeksillä ja vuonna 2005 palkkaker-toimella.

rempi kuin mediaanitulo 21 000 euroa/v⁷. Vuoden 2005 keskipalkka 30 700 euroa/v. oli sitä vastoin vain kymmenesosan suurempi kuin mediaanipalkka 27 400 euroa/v. (Tilastokeskus, Palkkarakenne 2005).

Työtulon ja YEL-työtulon mediaani

Kun miesyrittäjien työtuloja ja YEL-työtuloja tarkastellaan toimialoittain, niin silmiinpistävin havainto on se, että YEL-työtulot vaihtelevat varsin vähän miesten työtuloihin verrattuna (kuvio 6). Vajaa puolet YEL:n piiriin kuuluvista miesyrittäjistä työskentelee teollisuudessa, rakennustoiminnassa ja kuljetusalalla (vrt. liitetaulukko 2). Näillä aloilla miesten työtulot vaihtelivat 20 000–30 000 euron välillä, mutta YEL-työtulo pysytteli 15 000 euron tuntumassa. Korkeimmat työtulot olivat terveys- ja sosiaalipalveluissa, suureksi osaksi hyvätuloisten lääkäreitten ansiosta. Vaikka alan mediaanitulo oli yli 30 000 euroa/v., niin YEL-työtulo jäi alle 20 000 euron.

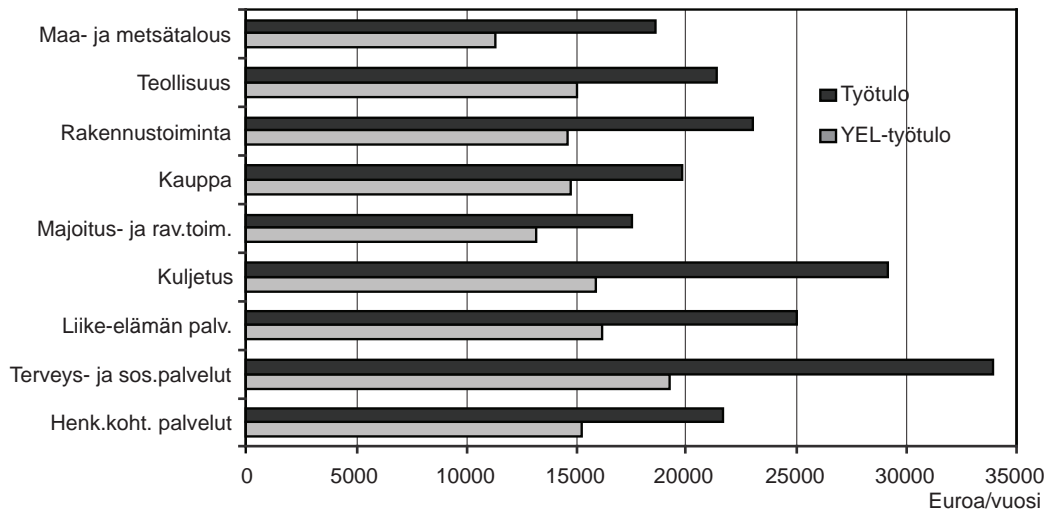
Vajaa puolet naisyrittäjistä työskentelee majoitus- ja ravitsemistoiminnan, terveys- ja sosiaalipalveluiden sekä henkilökohtaisten palveluiden aloilla. Henkilökohtaisissa palveluissa partureina ja kampaajina työskentelevien työtulo oli hieman yli 10 000 euroa/v. ja YEL-työtulo samaa suuruusluokkaa (kuvio 7). Yhtä alhainen YEL-työtulo oli majoitus- ja ravitsemistoiminnassa työskentelevillä naisyrittäjillä. Naisten mediaanitulo jäi parhaimmillaankin alle 25 000 euron ja korkeimmat YEL-työtulon mediaanit liike-elämän sekä sosiaali- ja terveyspalveluissa hieman alle 15 000 euron. Naisten pienempituloisuus miehiin verrattuna korostui erityisesti terveyspalveluissa sekä henkilökohtaisten palveluiden aloilla.

YEL-vakuutettuja yrittäjiä oli 175 000 vuonna 2005. Naisyrittäjiä oli kaikista YEL-yrittäjistä kolmasosa. Vaikka naisyrittäjien määrä on miehiä vähäisempi, on osuus EU-maiden toiseksi korkein Portugalin jälkeen (Matinlauri 2007, 3). Eräs naisyrittäjien vähäiseen määrään vaikuttava tekijä on Matinlaurin mukaan työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseen liittyvät ongelmat, jotka jäävät julkisessa keskustelussa helposti varjoon.

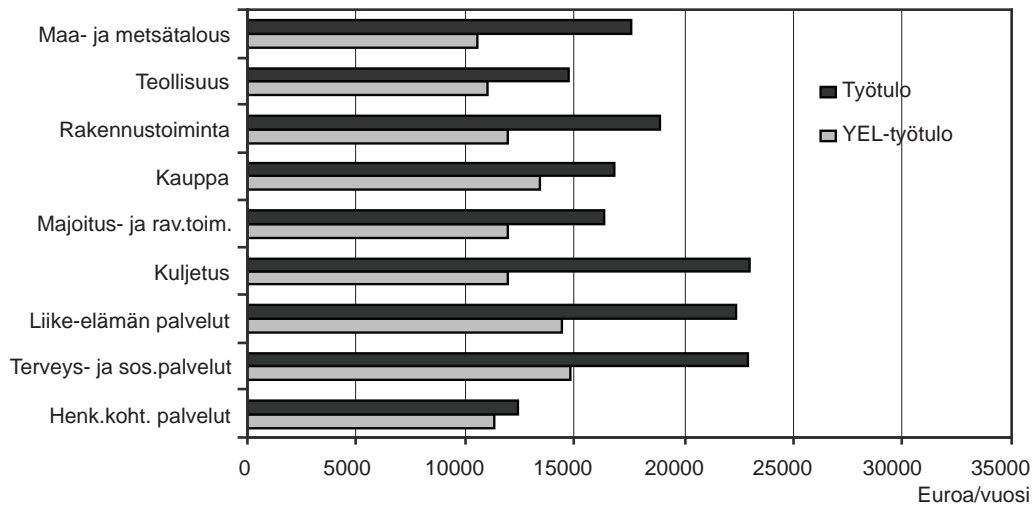
Suomalaiset naisyrittäjät ovat pienyrittäjiä ja 70 prosenttia heistä on yksinyrittäjiä (Hyytinen ja Pajarinen 2005). Ehkä heitä on tulevaisuudessa enemmän, ainakin naisten kiinnostuksen yrittäjyyttä kohtaan on todettu viime aikoina lisääntyneen. Naiset toimivat enimmäkseen palvelualoilla ja yrityksille suunnatun kyselyn mukaan yrittäjyyden painopiste siirtyy tulevaisuudessa entistä enemmän palveluammatteihin ja naisyrittäjyyteen (Rouvinen ja Ylä-Anttila 2004).

7 Suurempituloiset yrittäjät nostavat työtulon keskiarvoa ja hämärtävät sitä, että tulojakauma painottuu pienempituloisiin. Tästä syystä yrittäjien työtulon ja YEL-työtulon tarkastelussa käytetään tässä selvityksessä mediaanituloja. Kun aineisto laitetaan suuruusjärjestykseen, niin mediaani on sen keskimmäinen havainto. Mediaanin vasemmalle ja oikealle puolelle jää yhtä monta havaintoa.

Kuvio 6. Miesyrittäjien työtulon ja YEL-työtulon mediaani toimialan mukaan vuonna 2005, euroa/v.⁸

Kuvio 7. Naisyrittäjien työtulon ja YEL-työtulon mediaani toimialan mukaan vuonna 2005, euroa/v.

Yritystoiminta eriytyy sukupuolen mukaan voimakkaasti naisenemmistöisiin ja miesenemmistöisiin toimialoihin, eikä naisyrittäjyyden lisääntyminen tulevaisuudessakaan muuttane tätä jakoa. Naisyrittäjät palvelevat, miesyrittäjät rakentavat (Kovalainen 2003). Vainio-Korhonen (2000, 2001) totesi naisyrittäjyyden kuvan vielä 2000-luvun taitteessa edustavan hämmentävää jatkuvuutta. Painopiste on sama kuin entisaikaan: ruokaa, vaatteita ja hoivaa. Ammatit ovat voineet muuttua, mutta alat pohjimmiltaan eivät ole. Naisten parantunut koulutus ei ole muuttanut sitä tilannetta, että naisten yritykset ovat pieniä ja että yrittäjyys ei tarkoita 'uraa' tai kasvuhakuisuutta.

8 Liitetaulukossa 6 on esitetty eri toimialoilla työskentelevien mies- ja naisyrittäjien lukumäärät.

Sosiaali- ja terveysministeriön tuoreessa selvityksessä (2008:26) sukupuolten välisistä palkkaeroista todetaan, että suomalaisten työmarkkinoiden jakautuminen jyrkästi miesten ja naisten töihin on lievästi vähentynyt vuodesta 1995 vuoteen 2004. Sellaista kehitystä ei ole kuitenkaan havaittavissa, joka tasoittaisi työmarkkinoiden jakautumista vanhempien ikäluokkien eläkkeelle jäämisen jälkeen. Tähän viittaavat yksityissektorilla työskenteleviä alle 30-vuotiaita koskevat tulokset, joiden mukaan alle 30-vuotiaiden miesten ja naisten työnjako on ennallaan.

YEL-työtulon osuus työtulosta

YEL:n piiriin kuuluvien yrittäjien keskitulo ja mediaanitulo olivat vuonna 2005 pienemmät kuin palkansaajien vastaavat tulot. Ehkä ei ole realistista olettaa, että yrittäjä vakuuttaisi työpanoksensa tilalleen tulevan henkilön keskipalkan suuruiseksi, jos oma tulo yritystoiminnasta jää pienemmäksi. Voitaneen kuitenkin lähteä siitä, että YEL-työtulon pitäisi vastata yrittäjän omaa työpanosta.

Tässä tarkastellaan sitä, miten suuren osan YEL-työtulo muodostaa yrittäjien työtulosta. YEL-työtulon osuutta verrataan eri taustatekijöiden sekä toimialan ja ammattialan mukaan. YEL-työtulon mediaani oli 13 700 euroa ja työtulon mediaani 21 000 euroa/v. YEL-työtulo muodosti siis 65 prosenttia yrittäjien työtulosta ja oli kolmasosan verran työtuloa pienempi. Miesten osuus vastasi keskimääräistä, mutta naisten osuus oli hiukan korkeampi 71 prosenttia (taulukko 1). YEL-työtulon osuus yrittäjien työtulosta vaihteli eri ryhmissä

Jos YEL-työtulon osuutta vertaa varhempaan Eläketurvakeskuksen selvitykseen, niin se on jopa hieman laskenut. Vuosina 1989–1990 aloittaneilla ja vuonna 1997 yhä yrittäjänä toimineilla miehillä YEL-työtulo jäi keskimäärin 30 prosenttia ja naisilla 10–15 prosenttia alemmaksi kuin todelliset työtulot (Hyrkkänen 2003, 32).

Yrittäjien keski-ikä oli 47 vuotta ja ikärakenne vanhempiin ikäryhmiin painottunut. Joka kolmas yrittäjä oli 45–54-vuotias ja joka neljäs täyttänyt 55 vuotta (vrt. liitetaulukko 3). Työtulon ja YEL-työtulon euromäärä olivat korkeimmillaan 45–54-vuotiailla. YEL-työtulon osuus työtulosta oli korkein 55 vuotta täyttäneillä yrittäjillä. Sekä työtulo että YEL-työtulo laskievat 55 vuotta täyttäneiden ikäryhmässä, jossa vajaa kymmenesosa oli osa-aikaeläkkeellä.

Perusasteen koulutuksen saaneita oli vajaa kolmannes (vrt. liitetaulukko 4). Perusasteen koulutuksen saaneita oli eniten hotelli- ja ravintola-alalla sekä kuljetusalalla. Yleisin koulutus-taso oli keskiaste. Keskiasteen tutkinnon suorittaneita oli eniten henkilökohtaisissa palveluissa (kampaamot, kauneushoitolat) sekä teollisuudessa ja rakennustoiminnassa. Lähes joka kolmas yrittäjä oli suorittanut korkea-asteen tutkinnon. Korkea-asteen tutkinto oli yleisin terveys- ja sosiaalipalveluissa (lääkärit ja hammaslääkärit, fysioterapeutit) tai liike-elämän palveluissa työskentelevillä (tietotekniikka, asianajajat, insinöörit, arkkitehdit, markkinointi).

Perusasteen ja keskiasteen koulutuksen saaneilla sekä työtulo että YEL-työtulo olivat alemmat kuin korkeamman tutkinnon suorittaneilla. Alimman korkea-asteen ja alemman korkeakouluasteen suorittaneilla YEL-työtulon osuus työtulosta nousi yli 70 prosentin, mutta YEL-työtulo jäi alle 20 000 euron. Vasta ylemmällä korkeakouluasteella ja tutkijakoulutuksen

saaneilla YEL-työtulo ylittää 20 000 euroa vuodessa, mutta sen osuus työtulosta jää alle 60 prosenttiin.

YEL-työtulon osuuteen ei näytä olevan suurta merkitystä sillä, missä maakunnassa yrittäjä asuu. Uudellamaalla ja Pohjois-Suomessa asuvilla YEL-työtulon osuus työtulosta oli hieman korkeampi kuin muualla Suomessa asuvilla.

Vuodesta 2001 yrittäjätoimintansa ensimmäistä kertaa aloittava voi iästään riippumatta saada YEL-maksuunsa alennuksen yrittäjätoiminnan 48 ensimmäiseltä kuukaudelta. Alennus on 25 prosenttia, joten alennettu maksu on 75 prosenttia täydestä YEL-maksusta. Alennuksen tarkoitus on kannustaa yrittäjiä ottamaan riittävän korkea YEL-työtulo heti toiminnan alussa.

Joka viides yrittäjä oli toiminut alle viisi vuotta eli aloittanut toiminnan vuonna 2001 tai sen jälkeen. Alle viisi vuotta toimineet yrittäjät, jotka olivat siis saaneet alennuksen YEL-maksuunsa, olivat kuitenkin mitoittaneet YEL-työtulonsa alemmalle tasolle kuin vanhemmat yrittäjät. YEL-työtulon mediaani oli alle viisi vuotta toimineilla 1 600 euroa alempi kuin pitempään yrittäjänä toimineilla. Niillä lyhyen aikaa toimineilla yrittäjillä, jotka olivat suorittaneet ylemmän korkeakoulututkinnon, YEL-työtulon osuus työtulosta jäi alle puolen. Jos YEL-maksun alennus olisi toiminut toivotulla tavalla, niin alle viisi vuotta toimineiden yrittäjien YEL-työtulon olisi pitänyt olla korkeampi kuin ennen vuotta 2001 aloittaneiden.

Ainakin toiminnan vakiintuessa ja tulotason noustessa yrittäjän pitäisi korjata YEL-työtulonsa vastaamaan todellista tulokehitystä. Korkein YEL-työtulon mediaani olikin kymmenestä kahteenkymmeneen vuoteen toimineilla. Sitä pitempään yrittäjänä toimineilla YEL-työtulo laski. Tässä ryhmässä oli jo osa-eläkeläisiä, jotka olivat puolittaneet toimintansa. Aineiston perusteella ei voitu selvittää, olivatko jotkut näistä lama-ajan kokeneista yrittäjistä ehkä laskeneet YEL-työtuloaan. Eläketurvakeskuksen varhemman selvityksen mukaan toimintansa 1990-luvun vaihteessa aloittaneista yrittäjistä joka neljäs laski YEL-työtuloa lamavuosina (Hyrkkänen 2003, 32).

Taulukko 1. YEL-työtulon mediaanin osuus yrittäjien mediaanitulosta taustamuuttujien mukaan vuonna 2005⁹.

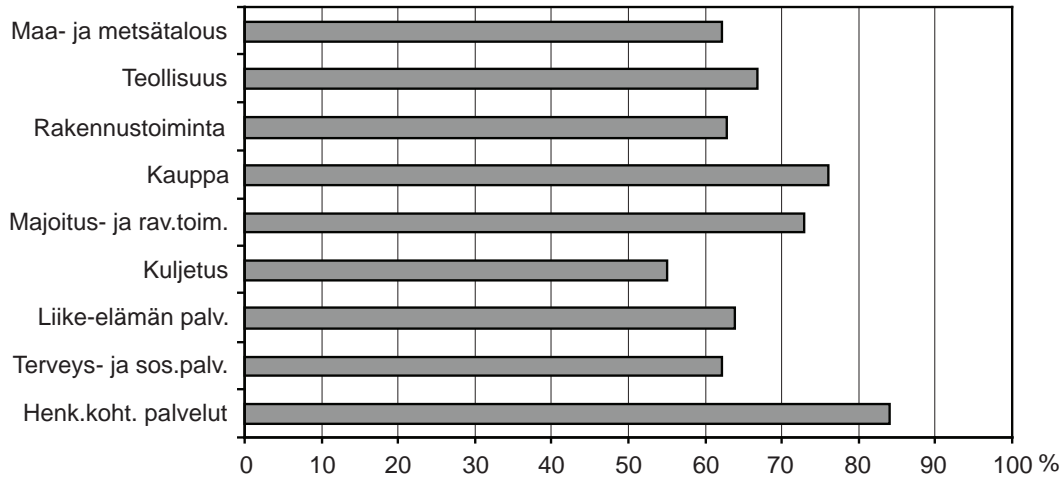
		Työtulon mediaani, euroa/v.	YEL-työtulon mediaani, euroa/v.	YEL-työtulon osuus työtulosta, %
Kaikki	n= 13 980	21 000	13 700	65
Miehet	n= 9 350	23 200	15 000	64
Naiset	n= 4 630	17 200	12 300	71
Ikä				
20–34 v.	n= 1 542	18 800	11 500	61
35–44 v.	n= 3 932	22 000	13 700	62
45–54 v.	n= 5 097	22 000	14 900	68
55–65 v.	n= 3 409	19 400	13 900	72
Siviilisääty				
Naimaton	n= 2 786	19 200	11 900	62
Naimisissa	n= 9 238	22 000	14 800	67
Eronnut, leski	n= 1 956	19 400	13 400	69
Koulutus				
Perusaste	n= 4 167	20 400	12 700	62
Keskiaste	n= 5 588	18 900	12 700	67
Alin korkea-aste, al. kk.aste	n= 3 071	22 500	16 300	72
Ylempi korkeakoulu- aste, tutkijakoul.	n= 1 051	37 300	22 100	59
Maakunta				
Uusimaa	n= 3 710	22 500	15 500	69
Etelä-Suomi	n= 5 174	20 400	13 200	65
Itä-Suomi	n= 1 430	19 900	12 900	65
Väli-Suomi	n= 1 989	19 800	12 500	63
Pohjois-Suomi	n= 1 553	21 500	14 600	68
Aika yrittäjänä				
Alle 5 v.	n= 3 079	20 100	12 300	61
5–9 v.	n= 3 149	21 400	13 900	65
10–19 v.	n= 4 853	22 100	15 000	68
20+ v.	n= 2 899	19 800	13 200	67

YEL-työtulon osuus työtulosta eri toimialoilla ja ammattialoilla

Kaupan sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnan aloilla YEL-työtulon osuus työtulosta oli yli 70 prosenttia, henkilökohtaisten palvelujen aloilla jopa yli 80 prosenttia (kuvio 8). Viimeksi mainitulla toimialalla osuudet eroavat selvimmin sukupuolen mukaan, miehillä osuus jää huomattavasti naisia pienemmäksi (vrt. liitetaulukko 6). YEL-työtulon osuus jää alle 60 prosentin työtulosta ainoastaan kuljetusalalla.

9 YEL-työtulon keskiarvon osuus keskimääräisestä työtulosta on esitetty liitetaulukossa 5.

Kuvio 8. YEL-työtulon mediaanin osuus yrittäjien mediaanitulosta eri toimialoilla, %.¹⁰

Toimialojen ammattialakohtaisessa tarkastelussa ei ole mukana kaikkein pienimpiä ammattiryhmiä vaan ainoastaan ne, joissa oli riittävästi havaintoja. Maa- ja metsätalouteen kuuluvissa kauppapuutarhoissa ja mm. turkistarhoissa YEL-työtulo jäi 11 000 euron tuntumaan. Yli 12 000 euron se ylsi vain metsätaloudessa työskentelevillä yrittäjillä (taulukko 2).

Teollisuuden ammattiryhmissä YEL-työtulo vaihteli 10 000–17 000 euron/v. välillä. YEL-työtulon taso oli matalin naisvaltaisissa kutomoissa ja ompelimoissa, mutta se oli kuitenkin korkeampi kuin näiden yrittäjien todellinen työtulo. Alan pienituloisuus ei pelota pois alalta, sillä käsityöyrittäjyyttä tutkinut Kovalainen (2002) pitää alaa merkittävänä paitsi kulttuuri-merkityksen myös työllistämisen kannalta. Käsityöyrittäjyydestä saa toimeentulon noin 20 000 ihmistä, osa ammatinharjoittajina ja osa pienissä, yhden tai kahden hengen yrityksissä.

Puusepänerveissa YEL-työtulon taso sekä työtulo olivat pienemmät kuin muilla miesvaltaisilla aloilla. Metall- ja konepajoilla YEL-työtulo ylsi 15 000 euron paikkeille, mutta jäi noin kolmanneksen alle työtulon.

Rakennustoiminnan ammattialoilla sekä työtulot että YEL-työtulot olivat samaa suuruusluokkaa kuin metalli- ja konealan yrittäjillä. YEL-työtulon osuus jäi näilläkin yrittäjillä kolmasosan verran pienemmäksi työtulosta, maa- ja vesirakennusalalla työskentelevillä osuus jäi alle 60 prosentin.

10 YEL-työtulon keskiarvon osuus keskimääräisestä työtulosta on esitetty liitetaulukossa 7.

Taulukko 2. YEL-työtulon mediaanin osuus yrittäjien mediaanitulosta maatalouden, teollisuuden ja rakennustoiminnan ammattialoilla vuonna 2005¹¹.

Ammattiala		Työtulon mediaani, euroa/v.	YEL-työtulon mediaani, euroa/v.	YEL-työtulon osuus työtulosta, %
Maa- ja metsätalous				
Kauppapuutarhat	n= 131	19 100	10 800	58
Turkistarhaus ym.	n= 140	17 300	11 300	65
Metsätal. palv. toim.	n= 97	19 200	12 200	64
Teollisuus				
Elintarv. valm., leipomot	n= 93	20 100	13 300	66
Kutomot, ompelimot	n= 163	9 300	9 600	103
Puusepät	n= 197	17 300	12 500	72
Metallituotteiden valm.	n= 256	23 200	15 000	65
Konepajat ja -korjaamot	n= 136	23 500	14 400	61
Sähkölaiteteht. ja -korj.	n= 139	22 700	15 400	67
Rakennustoiminta				
Talonrakennus	n= 743	22 100	14 000	63
Maalaamot	n= 86	22 700	15 600	69
Aliurakoitsijat	n= 632	23 200	15 700	68
Maa- ja vesirakennus	n= 432	21 400	12 700	59

Muihin toimialoihin verrattuna YEL-työtulo oli lähimpänä työtuloa kaupan eri aloilla (taulukko 3). YEL-työtulot eivät yleensä olleet korkeat, mutta saattoivat silti ylittää vuotuisen työtulojen määrän erityisesti naisten pienituloisilla aloilla. Työtulo jäi YEL-työtuloa pienemmäksi kangas- ja vaatetusliikkeissä. Keskimääräistä korkeampi YEL-työtulon osuus oli myös huoltamoilla ja ruokakaupoissa sekä pienissä erikoisliikkeissä, joista esim. kukkakaupoissa YEL-työtulo oli suurempi kuin yrittäjän vuosiansio.

Pienissä kahviloissa ja ravintoloissa sekä työtulo että YEL-työtulo jäivät matalalle tasolle, mutta YEL-työtulon osuus oli keskimääräistä korkeampi. Toisin oli taksi- ja kuorma-autoyrittäjillä, joiden työtulot vastasivat vuoden 2005 keskipalkkaa, mutta YEL-työtulon osuus työtulosta jäi alle 60 prosentin.

11 YEL-työtulon keskiarvon osuus keskimääräisestä työtulosta on esitetty liitetaulukossa 8.

Taulukko 3. YEL-työtulon mediaanin osuus yrittäjien mediaanitulosta kaupan, majoitus- ja ravitsemistoiminnan sekä kuljetuksen ammattialoilla vuonna 2005¹².

Ammattiala		Työtulon mediaani, euroa/v.	YEL-työtulon mediaani, euroa/v.	YEL-työtulon osuus työtulosta, %
Kauppa				
Autokorjaamot	n= 360	15 500	11 700	75
Auton varaosaliikkeet	n= 139	18 000	13 400	74
Huoltamot	n= 86	20 900	18 900	90
Kauppa-agentit	n= 404	21 900	16 600	76
Ruoka- ja sekatavarakaupat	n= 327	18 600	16 900	91
Kangas- ja vaatetusliikkeet	n= 154	13 700	14 400	105
Isot erikoisliikkeet (huonekalu-, rauta-, kodinkone- ja elektron. kaupat)	n= 228	20 800	14 900	72
Pienet erikoisliikkeet (mm. kirjat, kukat, harr.välineet)	n= 264	15 800	13 200	84
Majoitus- ja ravitsemistoiminta				
Ravintolat, kahvilat	n= 499	17 000	12 600	74
Kuljetus				
Taksiryttäjät	n= 724	30 000	15 200	51
Kuorma-autoyrittäjät	n= 869	27 100	16 100	59

Millään liike-elämän palveluiden ammattialalla mediaanitulo ei ollut alle 20 000 euron/v. (taulukko 4). YEL-työtulonkin tasaisuutta tällä toimialalla osoittaa, että se jäi alle 15 000 euron ainoastaan kiinteistöhoito- ja siivouspalveluissa. YEL-työtulon mediaani ylitti 20 000 euroa vain lakiasiaintoimistoissa, joissa työtulo oli yli 30 000 euroa/v.

Terveyspalveluissa oli selvä ero lääkäripalveluiden ja muiden terveyspalveluiden välillä. Lääkäreitten ja hammaslääkäreitten tulot olivat noin kolminkertaiset muihin verrattuna, mutta YEL-työtulon osuus jäi korkeaan tulotasoon verrattuna matalaksi. Suurelle osalle lääkäreistä ja hammaslääkäreistä oli karttunut eläketurvaa myös julkiselta sektorilta. Ei ole tietoa siitä, kuinka monelle lääkärille yrittäjyys oli sivutoimista.

Sosiaalipalveluja tarjoavilla yrittäjillä kuten lasten päivähoitajilla tulotaso oli matala ja YEL-työtulo vain 10 000 euron paikkeilla. Samoin kampaajilla ja kosmetologeilla YEL-työtulo oli matalaa 11 000 euron tasoa ja työtulo samaa suuruusluokkaa. Henkilökohtaisten palveluiden aloilla YEL-työtulon osuudet olivat korkeat kuten yleensä pienituloisilla yrittäjillä.

12 YEL-työtulon keskiarvon osuus keskimääräisestä työtulosta on esitetty liitetaulukossa 9.

Taulukko 4. YEL-työtulon mediaanin osuus yrittäjien mediaanitulosta liike-elämän palveluiden, terveys- ja sosiaalipalveluiden sekä henkilökohtaisten palveluiden ammattialoilla vuonna 2005¹³.

Ammattiala		Työtulon mediaani, euroa/v.	YEL-työtulon mediaani, euroa/v.	YEL-työtulon osuus työtulosta, %
Liike-elämän palvelut				
Kiinteistönvälitys	n= 59	30 700	19 900	65
Isännöinti- ja kiint.hoitoyhtiöt	n= 203	25 100	13 300	53
Siivouspalvelut	n= 182	24 400	13 000	53
Tietotekniikan palvelut, mainos-, markkinatutkimus- ja tilitoimistot	n= 496	24 200	15 600	65
Lakiasiaintoimistot	n= 103	33 500	23 900	71
Insinööri- ja arkkitehtitoimistot	n= 267	26 900	18 500	69
Muut liike-elämän palvelut (mm. siht.- ja käännöspalvelut, valokuvaamot)	n= 431	22 300	15 400	69
Terveys- ja sosiaalipalvelut				
Lääkärit.	n= 196	63 400	24 100	38
Hammaslääkärit	n= 123	54 000	27 100	50
Muut terveyspalvelut (fysioterapia ym.)	n= 365	20 900	14 500	69
Sosiaalipalvelut (mm. lasten päivä-hoito, hoitolaitokset)	n= 222	16 300	10 500	64
Henkilökohtaiset palvelut				
Kampaamot, kauneushoitolat	n= 923	12 400	11 000	89

4.2 YEL-työtulon ja Eläketurvakeskuksen työtulo-ohjeiden vastaavuus

Tässä luvussa selvitetään, miten hyvin vahvistettu YEL-työtulo vastaa Eläketurvakeskuksen antamia ohjeita. Nämä ohjeet on tarkoitettu eläkelaitoksille työtulon määrittämiseksi. Ohjeet on laadittu yhteistyössä yrittäjien toimialajärjestöjen kanssa ja siinä yhteydessä on kuultu asiantuntijoita YEL-eläkelaitoksista sekä Suomen Yrittäjistä.

Ohjeita ei anneta erikseen joka vuodelle. Tässä vertailussa on käytetty ”Yrittäjän työtulo 2007”-ohjekokelmaa ja jossakin määrin myös vuonna 2002 laadittua ohjekokoelmaa. Työtulo-ohjeet perustuvat varsin monenlaisiin seikkoihin kuten asuinpaikkaan, maaseudulla tai kaupungissa asumiseen, siihen työskenteleekö yksin vai onko henkilökuntaa, töiden vaativuuteen, liikevaihdon tai laskutuksen suuruuteen ym. Perusteena käytetään myös alan mediaanipalkkaa.

13 YEL-työtulon keskiarvon osuus keskimääräisestä työtulosta on esitetty liitetaulukossa 10.

Eläketurvakeskuksen ohjeissa lähdetään siitä, että kullekin ammattiryhmälle on määritetty tietty eläketurvan minimitaso, jota ei pitäisi alittaa. Koska useimmat em. perusteista eivät sisälly aineistoon, on YEL-työtulon mediaania verrattu alan minimisuositukseen. Jos YEL-työtulon mediaani jää alle vähimmäissuosituksen, se tarkoittaa sitä että vähintään puolella yrittäjistä eläketurva kaipaisi parantamista.

Tarkasteluvuosi 2005 on ohjeiden antovuosien 2002 ja 2007 välissä. Ohjeissa mainitut eurotasot on tarkistettu vuoden 2005 palkkakertoimen muutosta vastaavaksi. Tämä koskee erityisesti niitä suosituksia, joissa YEL-työtulon tasoa ei ole kytketty liikevaihtoon tai vuosimyyntiin. Vertailu on tehty ammattialakohtaisesti kuten työtulo-ohjeetkin. Ammattialat on ryhmitelty Tilastokeskuksen toimialaluokitus TOL 2002:n mukaan. Taulukkomuotoisesta tarkastelusta voi nähdä, mihin seikkaan minimisuositus perustuu. Vertailussa ovat mukana ne ammattiryhmät, joissa oli havaintoja tarpeeksi ja joille löytyi selkeä minimisuositus. Maatalouden, teollisuuden ja rakennustoiminnan ammattialoilla YEL-työtulo harvoin ylittää minimisuosituksen tasolle (taulukko 5).

Kauppapuutarhat: Kasvihuoneiden pinta-alasta ei ole aineistossa tietoa, mutta YEL-työtulo jää neljänneksen alle minimisuosituksen.

Leipomot: Perusteena on työhön osallistuvan työnjohtajan ansiotaso, mutta leipomoyrittäjien YEL-työtulon mediaani on noin 10 000 euroa sitä pienempi.

Kutomot ja ompelimot: YEL-työtulo jää viidesosan verran alle maaseudulla asuvan yksinyrittäjän suosituksen, joka on ylipäänsä kaikkein alimpia vähimmäissuosituksia.

Taulukko 5. YEL-työtulo ja YEL-työtulon minimisuositus maatalouden, teollisuuden ja rakennustoiminnan ammattialoilla.

Ammattiala	YEL-työtulon mediaani, euroa/v.	YEL-työtulon minimisuositus, euroa/v.	YEL-työtulon suosituksen peruste
Maatalous			
Kauppapuutarhat	10 800	14 000–	Kasvihuoneen pinta-alan mukaan
Teollisuus			
Leipomot	13 300	23 000	Työhön osallistuvan työnjohtajan ansiotaso
Kutomot, ompelimot	9 600	12 000– 14 000– 17 000– 20 500–	Maaseudulla asuva yksinyrittäjä Kaupungissa asuva yksinyrittäjä 1-2 henkeä työllistävä 3-5 henkeä työllistävä
Puusepät, kirvesmiehet	12 500	21 000–	Liikevaihdon ja työllistettävien lukumäärän mukaan Yksinyrittäjä, –0,08 milj. euroa/v.
Metallialan yrittäjät	15 000	26 000– 30 000–	Vaativat ammattityöt Erittäin vaativat ammattityöt
Koneyrittäjät	14 400	26 000– 30 000–	Vaativat ammattityöt Erittäin vaativat ammattityöt
Sähkökorjaamot	15 400	25 000–32 000	Liikevaihdon mukaan –0,10 milj. euroa/v.
Rakennustoiminta			
Talonrakennusyrittäjät	14 000	35 000–37 000	Laskutuksen mukaan –0,4 milj. euroa/v.
Maalaamot	15 600	23 500–	Työllistettyjen lukumäärän mukaan
Talonrakennuksen aliurakoitsijat	15 700	23 500–	Liikevaihdon mukaan
Maa- ja vesirakennusyrittäjät	12 700	32 000–35 000	Liikevaihdon ja työllistettyjen lukumäärän mukaan Yksinyrittäjä, –0,5 milj. euroa/v.

Puusepät, kirvesmiehet: Suositus perustuu yksinyrittäjän arvioituun minimiliikevaihtoon, mutta YEL-työtulon mediaani on sitä noin 8 000 euroa alempi.

Metallialan ja konealan yrittäjät, sähkökorjaamot: YEL-työtulo jää 11 000–12 000 euroa/v. alle minimisuosituksen, joka perustuu työn vaativuuden mukaisiin keskiansioihin tai liikevaihdon suuruuteen.

Talonrakennus sekä maa- ja vesirakennusyrittäjät: YEL-työtulot jäävät noin 19 000–21 000 euroa alle laskutuksen suuruuteen perustuvien suositusten.

Maalaamot, aliurakoitsijat: Alihankintaurakoita tekevillä yrittäjillä suositukset ovat alemmat kuin muilla rakennusalan yrittäjillä. YEL-työtulon mediaanit ovat noin kolmanneksen suosituksia pienemmät.

Maatalouden, teollisuuden ja rakennustoiminnan ammattialoille suositeltu minimitaso on useimmiten 20 000–30 000 euron välillä. Monissa ammattiryhmissä, kuten metalli- ja konealan sekä sähkökorjaamoiden yrittäjillä sekä maalaamoissa ja talonrakennuksen aliurakoitsijoilla minimisuositukset ovat lähellä yrittäjien vuotuisen työtulon mediaaneja (vrt. taulukko 2), joten ainakin puolella yrittäjistä olisi mahdollisuus tämän suuruiseen eläketurvaan. Ompelimoissa, puusepillä, talonrakennus- sekä maa- ja vesirakennusalan yrittäjillä tulotaso ei kuitenkaan yllä minimisuosituksen tasolle.

YEL-työtulon mediaani on kaupan, majoitus- ja ravitsemistoiminnan sekä kuljetuksen aloilla melko lähellä vähimmäissuosituksia (taulukko 6). Kaupan alan suositukset perustuvat useimmiten vuosimyyntin määrään. Minimisuositus voi olla pienissä ja isoissa liikkeissä saman suuruinen, mutta pienissä vähittäismyymälöissä liikevaihdon vaatimus on pienempi.

Autokorjaamot, auton varaosaliikkeet, huoltamot: YEL-työtulon mediaani on lähellä yksinyrittäjän tai pienimmän liikevaihdon omaavien minimisuositusta.

Kauppa-agentit: Vähimmäissuositus perustuu työsuhteisen myyntimiehen ansiotasoon, joka vastaa vuoden 2005 keskipalkkaa. YEL-työtulo jää 13 000–15 000 euroa alemmalle tasolle.

Ruokatavarakaupat, kangas- ja vaatetusliikkeet, isot erikoisliikkeet: YEL-työtulon mediaani vastaa näissä liikkeissä pienimpään liikevaihtoon perustuvaa minimisuositusta.

Pienet erikoisliikkeet: Monissa pienissä erikoisliikkeissä kuten kirja-, kukka- ja kemikaalikaupoissa sekä harrastusvälineliikkeissä YEL-työtulo jää alle vähimmäissuosituksen.

Majoitus- ja ravitsemisliikkeet: Kahvilan pitäjän YEL-työtulon mediaani ei yllä keittäjän keskiansion tasolle, vaan on kolmanneksen sitä pienempi. Ravintola-alan pienissä yrityksissä yrittäjän työtulokaan ei yllä alimman suosituksen tasolle.

Kuljetusyrittäjät: Taksiryrittäjillä YEL-työtulo on suositusminimiä jonkin verran alempi, kuorma-autoyrittäjillä eroa on noin 8 000 euroa.

Työtulo-ohjeiden minimisuositukset lähtevät kaupan aloilla melko matalan liikevaihdon tasosta ja useimmilla yrittäjillä ne toteutuivat. Monilla yrittäjillä myös mediaanitulot jäivät alhaisiksi (vrt. taulukko 3). Kauppa-agenteilla (agentuuriliikkeet, tukkukaupat) minimisuositukset vastasivat keskipalkkaa, mediaanitulot eivät sitä vastoin yltäneet suositusten tasolle. Myöskään pienissä erikoisliikkeissä, joissa yrittäjän työtulo saattoi jäädä alle 10 000 euroon/v., todellinen tulotaso ei yltänyt vähimmäissuosituksen tasolle. Alimman suosituksen tasolle ei myöskään päästy ravintola-alalla, jossa vuositulot jäivät sitä pienemmiksi. Kuljetusalan yrittäjillä olisi sitä vastoin vuositulojen puolesta mahdollisuus hankkia parempaa eläketurvaa.

Taulukko 6. YEL-työtulo ja YEL-työtulon minimisuositus kaupan, majoitus- ja ravitsemistoiminnan sekä kuljetuksen ammattialoilla.

Ammattiala	YEL-työtulon mediaani, euroa/v.	YEL-työtulon minimisuositus, euroa/v.	YEL-työtulon suosituksen peruste
Kauppa Autokorjaamot	11 700	13 000– 16 500–	Työllistettyjen lukumäärän mukaan Yksinyrittäjä Työllistää 5 henkeä
Auton varaosaliikkeet	13 400	13 500–20 000 20 800–28 000	Liikevaihdon suuruuden mukaan –0,2 milj. euroa/v. 0,2–0,4 milj. euroa/v.
Huoltamot	18 900	19 000–25 000 25 000–32 000	Kokonaismyynnin määrän mukaan –1,7 milj. euroa/v. 1,7–2,5 milj. euroa/v.
Kauppa-agentit	16 600	30 500–	Työsuhteisen myyntimiehen ansiotaso
Ruoka- ja sekatavara-kaupat	18 800	13 500–20 000 20 000–28 000	Vuosimyynnin mukaan: –0,4 milj. euroa/v. 0,4–1,2 milj. euroa/v.
Kangas- ja vaatetusliikkeet	14 400	13 500–20 000 20 800–28 000	Vuosimyynnin mukaan –0,2 milj. euroa/v. 0,2–0,4 milj. euroa/v.
Isot erikoisliikkeet (huonekalu-, rauta-, kodinkone- ja elektronikkakaupat)	14 900	13 500–20 000 20 800–28 000	Vuosimyynnin mukaan –0,4 milj. euroa/v. 0,4–1,2 milj. euroa/v.
Pienet erikoisliikkeet (mm. kirjat, kukat, harrastusväl.)	13 200	13 500–20 000	Vuosimyynnin mukaan –0,2 milj. euroa/v.
Majoitus- ja ravitsemistoiminta Ravintolat, kahvilat	12 600	19 000 23 000	Esimiesten keskiansio Kahvilan keittäjä Kahvilan emäntä
Kuljetus Taksiryrittäjät	15 200	19 500–22 000–	Vuosityöajan mukaan Täysiaikaisen minimityöaika 2 000–2 200 h/v.
Kuorma-autoyrittäjät	16 100	24 000–	Vuosityöaika 2 000 h/v.

Kaupan alaan verrattuna liike-elämän palveluiden minimisuositukset ovat lähtötasoltaan selvästi korkeammat (taulukko 7). Näissä ammateissa toimivilla on myös hyvä koulutustaso, sillä yli puolet yrittäjistä oli suorittanut korkea-asteen tutkinnon (vrt. liitetaulukko 4). Silti YEL-työtulot jäivät vähintään puolella korkeasti koulutetuista huomattavan paljon alle minimisuositusten.

Taulukko 7. YEL-työtulo ja YEL-työtulon minimisuositus liike-elämän palveluiden ammattialoilla.

Ammattiala	YEL-työtulon mediaani, euroa/v.	YEL-työtulon minimisuositus, euroa/v.	YEL-työtulon suosituksen peruste
Kiinteistönvälitys	19 900	18 000	Kiinteistönvälittäjän vähimmäistyötulo
Kiinteistönhoitopalvelut	13 300	25 000–	Yrityksessä 1–2 henkeä
Siivouspalvelut	13 000	20 500–	Yrityksessä 1–2 henkeä
Tietotekniikan palvelut, mainos-, markkinatutkimus- ja tilitoimistot	15 600	34 000 27 000 26 000–36 000	Alan keskipalkat Tietotekniikan asiakaspalvelut Markkinoinnin asiakaspalvelut Mainosala
Lakiasiaintoimistot	23 900	30 000 42 000–47 000	Aloittavan asianajajan minimitaso Asianajajan keskiansio
Insinööri- ja arkkitehti-toimistot	18 500	24 000–28 000 28 000–38 000	Arkkitehti-toimistot, minimitaso Insinööri-toimistot, keskiansio

Kiinteistönvälitys: Kiinteistönvälittäjän vähimmäispalkkaan perustuva YEL-työtulo on ainoa näistä ammattiryhmistä, joka vastaa alan minimisuositusta.

Kiinteistönhoitopalvelut, siivouspalvelut: Kiinteistönhoitopalveluissa YEL-työtulon mediaani on lähes 12 000 euroa pienempi kuin minimisuositus, siivouspalveluissa eroa on yli 7 000 euroa eli kolmanneksen verran.

Tietotekniikan palvelut, mainos-, markkinatutkimus- ja tilitoimistot: Suositus perustuu alan keskipalkkoihin, jotka voivat vaihdella työn vaativuudesta ja koulutuksesta riippuen. YEL-työtulon mediaani jää kuitenkin mainituissa ammattiryhmissä reilusti alle suosituksen, pienimmilläänkin eroa on noin 10 000 euroa.

Lakiasiaintoimistot: Minimitasoksi on katsottu aloittavan asianajajan vuosiansio. YEL-työtulon mediaani jää viidenneksen verran alle sen.

Arkkitehti- ja insinööri-toimistot: Vähimmäissuositukset vastaavat suunnilleen vuoden 2005 keskipalkkaa, mutta YEL-työtulon mediaani oli vähintään neljänneksen pienempi.

Liike-elämän palveluissa yrittäjien mediaanitulot olivat varsin lähellä YEL-työtulon minimisuosituksia. Missään ryhmässä ne eivät jääneet sen alle, joten varaa parempaan eläketurvaan olisi.

Terveys- ja sosiaalipalveluiden ammattien kirjo ulottuu lääkäreistä lasten päivähoitajiin. Henkilökohtaisissa palveluissa esimerkeiksi on otettu naisvaltaisten ammattien edustajat, joita enemmistö YEL-yrittäjistä tällä toimialalla on (taulukko 8).

Lääkärit: YEL-työtulo vastaa suositusta, kun työaika on kymmenen tuntia viikossa.

Suositus perustuu siihen, että ammattia harjoitetaan sivutoimisesti. Suurimmalle osalle lääkäreistä oli kertynyt eläketurvaa myös julkiselta sektorilta.

Hammaslääkärit: Kokoaikaiseen työntekoon perustuva minimisuositus vastasi hammaslääkäreitten mediaanituloa, mutta YEL-työtulo jäi noin puoleen siitä.

Muut terveyspalvelut: Yksin työskentelevillä fysioterapeuteilla YEL-työtulo jäi 7 000 euroa eli kolmanneksen alle vähimmäissuosituksen.

Sosiaalipalvelut: Esim. kolmea lasta hoitavalla yksityisellä päivähoitajalla YEL-työtulo jää hieman alle suosituksen. Päivähoitajien mediaanitulokin on vain jonkin verran minimisuositusta korkeampi.

Kampaajat ja kauneushoitolat: YEL-työtulo on 3 000 euroa pienempi kuin alhaiselta tasolta lähtevä minimisuositus. Kampaajien ja kosmetologien työtulotkaan eivät yltäneet alimman suosituksen tasolle.

Taulukko 8. YEL-työtulo ja YEL-työtulon minimisuositus terveys- ja sosiaalipalveluiden sekä henkilökohtaisten palveluiden ammattialoilla.

Ammattiala	YEL-työtulon mediaani, euroa/v.	YEL-työtulon minimisuositus, euroa/v.	YEL-työtulon suosituksen peruste
Terveys- ja sosiaalipalvelut			
Lääkärit	24 100	23 000 27 000	Yleislääkäri, 2 300 euroa viikkotuntia kohden, esim. 10 tuntia viikossa, YEL-työtulo 10 x 2 300 Erikoislääkäri, 2 700 euroa viikkotuntia kohden, esim. 10 tuntia viikossa, YEL-työtulo 10 x 2 700
Hammaslääkärit	27 100	52 500	Hammaslääkäri, 1 500 euroa viikkotuntia kohden, esim. 35 tuntia viikossa, YEL-työtulo 35 x 1 500
Muut terveyspalvelut, mm. fysioterapia	14 500	21 500 27 500–31 000	Fysioterapeutti, yksityisrittäjä tai liikevaihdon perusteella, esim. 0,20–0,30 milj.euroa/v.
Sosiaalipalvelut, mm. lasten päivähoito	10 500	13 500	Yksityinen päivähoitaja hoidossa olevien lasten lukumäärän mukaan, esim. kolme lasta
Henkilökohtaiset palvelut			
Kampaamot	11 000	14 000–22 000 24 000–	Yksinyrittäjä On palkattua henkilökuntaa
Kauneushoitolat	11 000	14 000–28 000	Paikkakunnan, hoitolan sijainnin, erikoishoitojen määrän mukaan

Mediaanitulojen ja keskimääräisten tulojen ammattiryhmittäisiä eroja yrittäjillä ja palkansaajilla

YEL-työtulon minimisuosituksissa voi nähdä pyrkimystä keskipalkan tasolle. Pyrkimystä voidaan perustella sillä, että periaatteessa sen pitäisi vastata yrittäjän tilalle palkattavan yhtä ammattitaitoisen henkilön ansiota. Jos huomio kiinnitetään pelkästään yrittäjien keskimääräisiin työtuloihin, niin seuraava tarkastelu osoittaa, että sillekin löytyy perusteita.

Työssäkäyntitilaston tiedoilla on verrattu yrittäjien ja palkansaajien työtulon mediaania ja keskiarvoa toisiinsa vuonna 2005 (taulukko 9). Palkansaajat ja yrittäjät on luokiteltu ammattiryhmiin Tilastokeskuksen ammattiluokituksen 2001 perusteella, jolloin on saatu keskenään vertailukelpoiset ammattiryhmät. Tosin vertailun tuloksia heikentää se, että kymmenesosalla yrittäjistä ja kolmasosalla palkansaajista ammattikooditieto puuttui. Eroja voidaan siis tarkastella vain karkealla tasolla.

Yrittäjien ja palkansaajien keskimääräiset työtulot vastaavat melko hyvin toisiaan ja ovat lähellä YEL-työtulon minimisuosituksia. Sitä vastoin mediaanituloissa on eroja. Palkansaajilla mediaanitulot ovat lähellä keskimääräisiä tuloja, joissakin ammattiryhmissä mediaanitulo on jopa suurempi. Yrittäjien tulojakauman vinous tulee esille siinä, että suurituloisten yrittäjien ansiosta keskiarvo on mediaania suurempi kaikissa tarkasteluryhmissä. Jos YEL-työtulon suosituksia arvioidaan yrittäjien keskimääräisten tulojen mukaan, niin suuri osa yrittäjistä on pienempituloisia, jotka eivät yllä vähimmäissuosituksen tasolle.

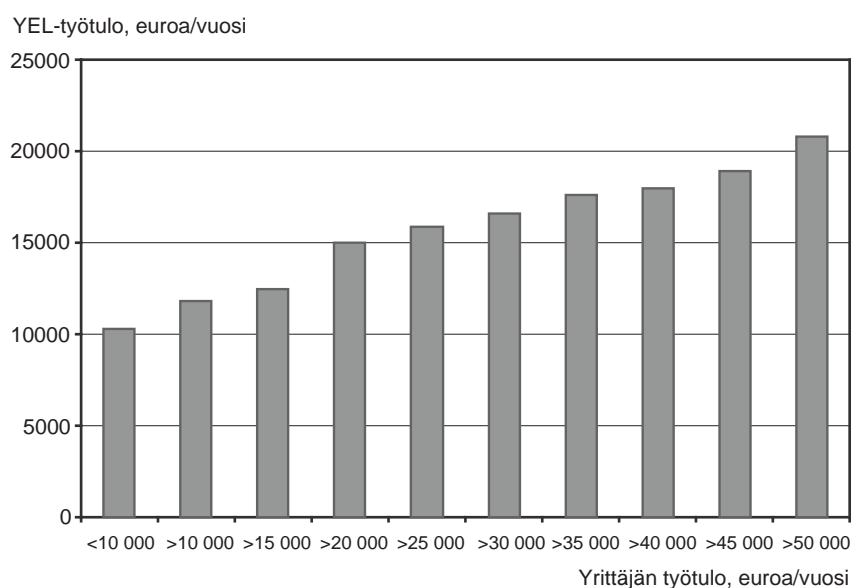
Taulukko 9. Yrittäjien ja palkansaajien työtulon mediaani ja keskiarvo ammattialoitain vuonna 2005, euroa/v.

Ammattiala	Yrittäjien työtulo		Palkansaajien työtulo	
	mediaani, euroa/v.	keskiarvo euroa/v.	mediaani, euroa/v.	keskiarvo, euroa/v.
Teollisuus	(n=1 530)		(n=13 520)	
Eläkkeiden valmistus, leipomot	20 000	23 300	24 900	23 500
Kutomot ja ompelimet	9 400	12 900	14 700	14 800
Puuala: puusepät	17 000	21 800	21 600	20 700
Metalli- ja konepajat, sähkölaitekorjaamot	22 700	26 500	28 100	27 600
Rakennustoiminta	(n=1 630)		(n=7 847)	
Talonrakennus	22 100	26 000	24 500	23 400
Maalaamot	23 100	25 700	25 200	24 300
Aliurakoitsijat	23 200	29 800	28 500	27 400
Kauppa	(n=1 910)		(n=2 246)	
Kauppa-agentit	24 100	30 200	20 000	23 500
Pienkauppiat myymälänhoitajat	17 700	21 700	22 600	22 800
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	(n=553)		(n=1 360)	
Ravintolayrittäjät, suurkeittiöiden esimiehet	16 900	20 300	22 700	21 300
Kuljetus	(n=1 501)		(n=5 856)	
Kuljetusyrittäjät, moottoriajoneuvonkuljettajat	28 400	30 900	25 600	24 200
Liike-elämän palvelut	(n=1 193)		(n=10 154)	
Kiinteistönvälittäjät	28 900	32 700	28 700	32 100
Isännöitsijät	27 000	30 400	31 400	31 800
Siivousyrittäjät, siivoustyönjohtajat	24 100	25 100	25 100	23 900
Tietotekniikan palvelut, mainos-, markkinatutkimus ja tilitoimistot	26 500	30 400	37 300	41 700
Asianajajat	30 700	41 100	43 000	48 200
Arkkitehdit	26 700	33 100	35 700	35 900
Terveys- ja sosiaalipalvelut	(n=333)		(n=4 814)	
Fysioterapeutit	24 100	26 200	23 600	21 300
Perhepäivähoitajat, lastenhoitajat	15 000	14 900	21 900	23 300
Henkilökohtaiset palvelut	(n=926)		(n=462)	
Kampaajat, kosmetologit	12 400	14 400	12 100	12 200

4.3 Ongelmana alivakuuttaminen

Eläketurvakeskuksen työtulo-ohjeiden minimisuositukset ovat lähellä YEL-työtulon mediaania silloin kun vuotuiset työtulot jäävät melko alhaisiksi. Pienissä naisvaltaisissa ompelimoissa, vaatetusliikkeissä, kukkakaupoissa ja kampaamoissa työtulo jäi alle 15 000 euron. YEL-työtulon mediaani saattoi olla suurempi kuin vuositulo. Kun työtulot esim. teollisuudessa ja rakennustoiminnassa ylittivät 20 000 euron vuositason, YEL-työtulon mediaani jäi usein alle 15 000 euron. YEL-työtulon maaginen raja kulkee 20 000 eurossa, joka ei helposti ylity. Kun yrittäjistä suurituloisimmilla kuten lääkäreillä ja hammaslääkäreillä työtulot nousivat 50 000 euron tuntumaan, niin vasta tällöin YEL-työtulon mediaani nousi yli 20 000 euron (kuvio 9).

Kuvio 9. YEL-työtulon mediaani yrittäjien työtulon mukaan vuonna 2005, euroa/v.

Työtulo-ohjeiden suositukset vastasivat monilla aloilla vuoden 2005 keskipalkkaa, joka oli 30 700 euroa. Jos pyritään siihen, että yrittäjien eläketurvan tason pitäisi vastata palkansaajien tasoa, niin myös YEL-työtulon pitäisi vastata keskipalkkaa. Vuonna 2005 yrittäjien keskimääräinen YEL-työtulo oli kuitenkin vain 55 prosenttia keskipalkasta (vrt. luku 4.1).

Yrittäjien mediaanitulot eivät yllä keskipalkan tasolle. Miksi yrittäjät ottavat mediaanituloihinkin verrattuna alimitoitettuja eläkevakuutuksia? Yritystoiminnan luonteeseen kuuluu, ettei tulevia ansioita pystytä ennustamaan. Yritystoiminnan alkuvuosien tarve pitää kaikki kustannukset alhaisina on johtanut siihen, että YEL:n perustana oleva työtulo on määritelty mahdollisimman pieneksi (Työeläke 1/2005). Osasyynä alivakuuttamiseen voi ehkä olla myös se, etteivät kaikki yrittäjät tiedosta YEL-vakuutuksen vaikutusta eläkkeeseen. Kun Joustava eläikeikä-projektissa kysyttiin vuonna 2003 eläikeikää lähestyviltä yrittäjiltä heidän omaa arviotaan tulevan eläkkeen määrästä, niin yrittäjät olettivat tulevan vanhuuseläkkeen olevan noin 80 prosenttia bruttoansioista (Hyrkkänen 2003, 30–33).

Alivakuuttamista ei esiinny vain Suomessa, vaan monissa maissa yrittäjät pyrkivät maksamaan vain minimivaatimusten mukaista eläkemaksua (Työeläke 1/2006). Yritystoiminnan alun helpottamiseksi yrittäjille on annettu vuodesta 1992 alkaen maksualennusta. Taustalla on ajatus, että yrittäjä maksualennuksen turvin vakuuttaisi yritystoimintansa heti alusta alkaen riittävän korkealla työtulolla.

Yhdeksi syyksi alivakuuttamiseen sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksessa (2001:10,19) viitataan siihen, että osa yrittäjistä on todella pienituloisia. Heillä ei ole varaa maksaa suurempia vakuutusmaksuja vaarantamatta yritystoimintansa jatkuvuutta.

4.4 Alivakuuttamisen heijastuminen sosiaalietuuksissa

Alivakuuttaminen eli liian pieneksi määritetty YEL-työtulo heijastuu sairausvakuutuksen päivärahan määrässä sekä työttömyysturvan piiriin ja osa-aikaeläkkeelle pääsyssä.

YEL-työtulo ja sairausvakuutuksen päiväraha

YEL-työtulon suuruus vaikuttaa sekä sairausvakuutuksen päivärahan määrään että sairausvakuutusmaksuun. Yrittäjän sairausvakuutuslain mukaiset päivärahat eli sairauspäivä ja osa-sairuspäiväraha, vanhempainrahat (äitiys-, erityisäitiys-, isyys-, vanhempainraha ja osittain vanhempainraha), erityishoitoraha ja kuntoutusraha lasketaan YEL-vakuutuksen vahvistetusta työtulosta. Myös verotuksen yhteydessä laskettava sairausvakuutusmaksu määräytyy vahvistetun YEL-työtulon mukaan.

Vuonna 2005 YEL-työtulon mediaani oli 13 700 euroa vuodessa. Sen perusteella laskettu sairauspäiväraha oli 32 euroa. Mediaanipalkan (28 100 euroa/v.) perusteella laskettu päiväraha oli 65 euroa eli kaksi kertaa korkeampi.

YEL-työtulo ja osa-aikaeläke

Yrittäjillä osa-aikaeläkkeen edellytyksenä on, että yrittäjä vähentää ansiotyönsä ja työtulonsa puoleen vahvistetusta YEL-työtulosta, jonka tuli olla vuonna 2005 vähintään 11 316,54 euroa/v. Jäljellä oleva työtulo ei saanut alittaa YEL-vakuutuksen vähimmäistyötuloa 5 658,27 euroa/v. (Työeläke ja muu sosiaalivakuutus 2005). Yrittäjä voi saada osa-aikaeläkkeen myös, jos hän lopettaa yrittäjätoiminnan ja jatkaa muun eläkelain piiriin kuuluvassa työssä, joka täyttää lain vaatimukset työajan ja palkan osalta.

Tässä aineistossa yrittäjien oikeutta osa-aikaeläkkeeseen tarkasteltiin sen mukaan, kuinka suurella osalla yrittäjistä YEL-työtulon määrä ylitti 11 316 euroa. Kaikista yrittäjistä 38 prosentilla ei ollut oikeutta osa-aikaeläkkeeseen, koska YEL-työtulon määrä jäi vaaditun alle (taulukko 10). Miehistä joka kolmas ja naisista yli 40 prosenttia ei olisi voinut siitä syystä hakea osa-aikaeläkettä. Osuus oli yli puolet maataloudessa, teollisuudessa erityisesti kutomoissa ja ompelimoissa, ja henkilökohtaisten palveluiden aloilla työskentelevistä naisyrittäjistä.

Taulukko 10. Niiden yrittäjien osuus, joilla YEL-työtulon pienuuden takia (alle 11 316 euroa/v.) ei ollut oikeutta osa-aikaeläkkeeseen vuonna 2005, %.

Toimiala	Miehet	Naiset	Kaikki
Kaikki	34	44	38
Maa- ja metsätalous	50	59	52
Teollisuus	33	51	38
Rakennustoiminta	34	46	35
Kauppa	35	37	36
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	41	46	44
Kuljetus	27	46	29
Liike-elämän palvelut	32	36	33
Terveys- ja sosiaalipalvelut	28	38	35
Henkilökohtaiset palvelut	36	52	47

YEL-työtulo ja työttömyysturva

Yrittäjä on työn vasta, kun hän on lopettanut yritystoiminnan. Yrittäjätoiminta voi päättyä yrityksen myyntiin, purkamiseen, konkurssiin, selvitystilaan tai avioeroon. Suomen Yrittäjien Työttömyyskassassa yrittäjä katsotaan työttömäksi myös, jos yritystoiminta on ollut keskeytyneenä yleensä vähintään neljä kuukautta.

Kaikilla yrittäjillä on oikeus peruspäivärahaan, mutta ansiopäivärahaan vain niillä yrittäjillä, jotka ovat liittyneet yrittäjien työttömyyskassaan. Yrittäjien työttömyyskassat perustettiin vuonna 1995. Yrittäjien työttömyyskassoja ovat Suomen Yrittäjien Työttömyyskassa (SYT-kassa) ja Ammatinharjoittajien ja yrittäjien työttömyyskassa (AYT-kassa). Edelliseen kuuluu yli 10 000 yrittäjää suomalaisen yhteiskunnan kaikilta aloilta. Jäsenistä melko tarkkaan puolet on naisia ja puolet miehiä. Jälkimmäiseen kassaan kuului noin 9 500 jäsentä keväällä 2008.

Yritystoiminnan on ennen lopettamista tai keskeyttämistä pitänyt kestää vähintään kaksi vuotta työttömyyttä edeltävien neljän vuoden aikana (työssäoloehto). Yritystoiminnan on myös pitänyt olla laajuudeltaan olennaista eli YEL-vakuutuksen perusteena olevan työtulon piti olla vuonna 2005 vähintään 8 520 euroa/v. (Työeläke ja muu sosiaalivakuutus 2005). Summa on edelleen pysynyt samana.

Taulukko 11. Niiden yrittäjien osuus, joilla YEL-työtulon pienuuden takia (alle 8 520 euroa/v) ei ollut oikeutta työttömyysturvan ansiopäivärahaan vuonna 2005, %.

Toimiala	Miehet	Naiset	Kaikki
Kaikki	18	25	20
Maatalous	32	32	32
Teollisuus	17	28	20
Rakennustoiminta	17	29	18
Kauppa	19	20	19
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	23	24	23
Kuljetus	12	24	13
Liike-elämän palvelut	17	20	18
Terveys- ja sosiaalipalvelut	18	19	19
Henkilökohtaiset palvelut	19	29	26

Vain pieni osa Suomen noin 175 000 YEL-yrittäjästä kuului työttömyyskassoihin. Viidesosalla yrittäjistä YEL-työtulo oli niin pieni, etteivät he olisi voineet siitä syystä liittyä yrittäjien työttömyyskassaan (taulukko 11). Maataloudessa työskentelevistä yrittäjistä joka kolmas ei olisi voinut liittyä työttömyyskassaan alhaisen YEL-työtulon takia. Muilla toimialoilla eniten esteellisiä oli teollisuudessa ja rakennustoiminnassa sekä henkilökohtaisten palvelujen aloilla työskentelevissä naisissa.

5 Lopuksi

Yrittäjien eläketurvan pahimpana ongelmana pidetään alivakuuttamista eli sitä, että yrittäjät ottavat tuloihinsa nähden liian pienen YEL-vakuutuksen. Tämä johtaa siihen, että yrittäjien eläkkeet ovat palkansaajia heikompia.

Aikaisemmin ei ole laajemmin selvitetty, miten suuri ero yrittäjien verotuksen perusteena olevien tulojen ja heidän ottamansa eläketurvan välillä on. Selvityksessä verrattiin YEL:in piiriin kuuluvien henkilöiden yrittäjätoiminnasta vuonna 2005 saamia työtuloja ja heidän YEL-vakuutuksen työtuloaan. Yrittäjillä tulohajonta on suurta, joten keskimääräisten sijaan tarkasteltiin työtulon ja YEL-työtulon mediaaneja. Työtulon mediaani oli 21 000 ja YEL-työtulon 13 700 euroa/v. YEL-työtulon osuus yrittäjän työtulosta oli siis 65 prosenttia, naisilla vähän korkeampi 71 prosenttia. Vakuutuksen tasoa voidaan pitää suhteellisen matalana yrittäjätoiminnasta saatuihin tuloihin nähden.

YEL-työtulon osuus työtulosta vaihteli jonkin verran ikäryhmän ja koulutusasteen mukaan. Toimialan mukaisessa vertailussa YEL-työtulon osuus työtulosta oli muita korkeampi niillä aloilla, joilla työtulot olivat suhteellisen alhaiset. Tällaisia ammattiryhmiä oli eniten kaupan, majoitus- ja ravitsemistoiminnan sekä henkilökohtaisten palvelujen aloilla.

Kun työtulot nousevat, myös YEL-työtulo nousee, mutta ei aivan samassa suhteessa. Toimialoittain tarkasteltuna mediaanitulo vaihteli 14 000–28 000 euron välillä, mutta YEL-työtulo 11 000–16 000 euron välillä. Kun työtulot olivat alle 20 000 euroa/v., YEL-työtulo jäi alle 15 000 euron. 20 000–30 000 vuosituloilla YEL-työtulo oli yleensä noin 15 000 euron tasossa. Vasta yli 40 000 euron vuosituloilla YEL-työtulo alkoi lähestyä 20 000 euroa. YEL-työtulo ylittää hyvin harvoin 20 000 euroa/v.

Eläketurvakeskus laatii työtulo-ohjeet eläkelaitoksille ja antaa minimisuositukset ammattialakohtaiselle YEL-työtulolle. Suositusten perusta on siinä, että YEL-vakuutuksen työtulon ei tarvitse vastata yrittäjän verotettavaa tuloa, mutta sen pitäisi olla yhtä suuri kuin yrittäjän tilalle tulevan henkilön palkka.

Suosituksia verrattiin YEL-työtulojen mediaaneihin alimmalta mahdolliselta tasolta, koska monia perusteisiin vaikuttavia tekijöitä ei tiedetty. Minimisuositukset näyttivät toteutuvan parhaiten sellaisilla ammattialoilla, joilla vuositulot jäivät melko alhaisiksi. Joissakin naisvaltaisissa ammateissa YEL-työtulo saattoi jopa olla suurempi kuin yrittäjien vuositulo. Toisen ryhmän muodostivat ne ammattialat, joilla minimisuositukset eivät toteutuneet. Monilla rakennustoiminnan, kuljetusalan ja liike-elämän palveluiden ammattialoilla yrittäjien mediaanitulot vastasivat YEL-työtulon minimisuosituksia, mutta jostakin syystä riittävää eläketurvaa ei oltu hankittu.

Koska YEL-työtulon suositukset voivat vaihdella samankin toimialan sisällä, niin taas joillakin toisilla rakennustoiminnan aloilla yrittäjien mediaanitulot saattoivat taas jäädä niin pieniksi, etteivät ne yltäneet YEL-työtulon suositusten tasolle. Eivät yltäneet myöskään monissa pienissä teollisuuden ja ravintola-alan sekä henkilökohtaisten palvelujen yrityksissä.

Suosituksissa voi nähdä pyrkimystä keskipalkan tasolle, mutta pienyrittäjien tulotasolla ei siihen aina päästä.

YEL-työtulon alhaisuus heijastuu myös yrittäjien sosiaalietuuksiin. Koska sairauspäiväraha lasketaan yrittäjän YEL-työtulon perusteella, mediaanitulon sairauspäiväraha oli puolta pienempi kuin palkansaajien mediaanitulon perusteella arvioitu. Lähes 40 prosenttia yrittäjistä ei olisi voinut hakea osa-aikaeläkettä YEL-työtulon pienuuden takia. Viidesosalla yrittäjistä ei olisi ollut oikeutta työttömyysturvan ansiopäivärahaan, koska YEL-työtulo jäi alle yrittäjien työttömyyskassojen vaatiman tason.

YEL-työtulon pitkäaikaisessa kehityksessä on ollut vain hienoista nousua lamavuosien jälkeen. Se ei ennakoisi suurta muutosta yrittäjien eläkekehitykseen. Yrittäjien tavoitteeseen päästä eläketurvassa palkansaajien tasolle on vielä matkaa. Muutos edellyttäisi vähintään sitä, että YEL-työtulo seuraisi yrittäjien työtulon kehitystä silloin kun kehitystä parempaan on. Yrittäjien pitäisi käyttää myös hyväkseen mahdollisuutta YEL-maksujen joustoon ylöspäin, sillä takautuvasti yrittäjät eivät pysty eläketurvaansa parantamaan.

Kirjallisuus

- Hyrkkänen R. (1995) Yrittäjien eläketurva ja sukupolvenvaihdokset. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 1995:1.
- Hyrkkänen R. (2003) Uusien yrittäjien työtulon kehitys. Eläketurvakeskuksen monisteita 43.
- Hyytinen A., M. Pajarinen (2005) Yrittäjäksi ryhtyminen ja yrittäjyysasenteet Suomessa: Havainnot kyselytutkimuksista. Kansantaloudellinen aikakauskirja 2/2005.
- Kauhanen A. (2004) Yrittäjien ansiot, työajat ja työkuormitus: Selvitys ekonomien ja insinöörin yrittäjyydestä. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos. Keskusteluaiheita No. 960.
- Kemppainen K. (2001) Yrittäjien eläketurvan kehitys. Eläke-Fennia. Helsinki.
- Kovalainen A. (2002) Mitä käsityöyrittäjyys on? Teoksessa Luttonen M., A. Äyväri (toim.) Käsin tehty tulevaisuus. Näkökulmia naisyrittäjyyteen. Sitra.
- Kovalainen A. (2003) Yrittäjyyden sukupuolen mukaiset jaot 2000-luvulla. Hyvinvointikatsaus 4/2003.
- Matinlauri S. (2007) Työn ja perheen yhteensovittaminen ja sosiaalinen verkosto naisyrittäjien näkökulmasta. Tilaustutkimusraportti. Yrittäjänaiset.
- Pajarinen, M., P. Rouvinen (2006) Mistä yrittäjät tulevat? Tekes. Teknologia katsaus 198/2006. Helsinki.
- Pukkinen T., P. Stenholm, J. Heinonen, A. Kovalainen, E. Autio: Global Entrepreneurship Monitor 2006 Executive Report Finland (2007). Turun kauppakorkeakoulu. Yritystoiminnan tutkimus- ja koulutuskeskus. Tutkimusraportteja B1 / 2007.
- Rouvinen P., P. Ylä-Anttila (2004) Palveluyrittäjyys kasvaa nopeimmin ja työllistää eniten. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos. Keskusteluaiheita No. 913.
- Stenholm P. (2007) Starttiraha yrittäjyyden avaimena. Jatkokokemuksia starttirahakokeilusta 2005–2007. Työpoliittinen tutkimus 332. Työministeriö.
- STM:n työryhmämuistio (2001). YEL-järjestelmän muutostarpeita ja YEL-työtulon käyttämistä sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan perusteena selvittäneen työryhmän muistio. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistio 2001:10. Helsinki.
- STM:n työryhmämuistio (2002). YEL-työtulon joustavuuden lisäämistä selvittäneen työryhmän muistio. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistio 2002:22. Helsinki.
- STM:n työryhmämuistio (2005). Yrittäjien sosiaaliturva 2004-työryhmän raportti. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2005:12. Helsinki.
- STM:n selvitys (2008) Segregaatio ja sukupuolten väliset palkkaerot-hankkeen loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:26. Helsinki.
- Suomen Yrittäjät (2007) Yrittäjien tulot ja verot vuodelta 2005 maksuunpannussa verotuksessa.
- Tilastokeskus. Ammattiluokitus 2001.
www.tilastokeskus.fi/meta/luokitukset/ammatti/001-2001/index.htm
- Tilastokeskus, Palkkarakenne 2005; <http://pxweb2.stat.fi>:

- Tilastokeskus (2002): Toimialaluokitus TOL 2002. Käsikirjoja 4. Helsinki.
- Työeläke 1/2005: Eläke kiinnostaa yrittäjiä.
- Työeläke 1/2006: Alivakuuttaminen on yleistä.
- Työeläke ja muu sosiaalivakuutus 2005. Työeläkevakuuttajat TELA 2005.
- Vainio-Korhonen K. (2000) Ruokaa, vaatteita ja hoivaa – suomalainen naisyrittäjäyys vuosina 1750–2000. Seminaari ”Eliitit, vallan verkostot ja suomalaisen yhteiskunnan muutos”. Turku 31.5.2000.
- Vainio-Korhonen K. (2001) Suomalaisen naisyrittäjän historia – ruokaa, vaatteita ja hoivaa. Kansanvalistusseura. Helsinki.
- Yrittäjän eläke 2009. Eläketurvakeskus.
- Yrittäjän työtulo. Eläketurvakeskuksen ohjeet yrittäjän työtulon määrittämiseksi 2002. Helsinki 2002.
- Yrittäjän työtulo 2007. Eläketurvakeskus. Helsinki 2006.

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Yrittäjien työtulon ja YEL-työtulon jakauma sukupuolen mukaan vuonna 2005, %.

Euroa/v.	Miehet		Naiset		Kaikki	
	Työtulo	YEL-työtulo	Työtulo	YEL-työtulo	Työtulo	YEL-työtulo
Alle 10 000	18 (n=1 685)	26 (n=2 368)	27 (n=1 259)	34 (n=1 571)	21 (n=2 944)	28 (n=3 939)
10 000– 19 999	24 (n=2 253)	43 (n=4 049)	31 (n=1 412)	44 (n=2 033)	26 (n=2 665)	44 (n=6 082)
20 000– 34 999	31 (n=2 846)	24 (n=2 262)	25 (n=1 171)	17 (n=782)	29 (n=4 017)	22 (n=3 044)
35 000+	27 (n=2 566)	7 (n=671)	17 (n=788)	5 (n=244)	24 (n=3 354)	6 (n=915)
Yhteensä	100 (n=9 350)	100 (n=9 350)	100 (n=4 630)	100 (n=4 630)	100 (n=13 980)	100 (n=13 980)

Liitetaulukko 2. YEL-yrittäjien toimiala sukupuolen mukaan vuonna 2005, %.

Toimiala	Miehet	Naiset	Kaikki	Lukumäärä
Maatalous	5	2	4	590
Teollisuus	10	8	9	1 310
Rakennustoiminta	21	2	15	2 031
Kauppa	19	18	18	2 546
Majoitus- ja rav.toiminta	3	6	4	544
Kuljetus	16	3	12	1 634
Liike-elämän palvelut	13	15	14	1 948
Terveys- ja sosiaalipalvelut	4	18	9	1 175
Henkilökohtaiset palvelut	5	23	11	1 473
Muu	4	5	4	729
Yhteensä	100	100	100	13 980

Liitetaulukko 3. YEL-yrittäjät iän ja sukupuolen mukaan vuonna 2005, %.

Ikäryhmä	Miehet	Naiset	Kaikki	Lukumäärä
20–34 v.	12	11	11	1 542
35–44 v.	29	27	28	3 932
45–54 v.	35	38	37	5 097
55–65 v.	24	24	24	3 409
Yhteensä	100	100	100	13 980

Liitetaulukko 4. YEL-yrittäjien koulutus toimialan mukaan vuonna 2005, %.

Toimiala	Perusaste	Keskiaste	Korkea-aste	Yhteensä
Maatalous	35	48	17	100
Teollisuus	31	47	22	100
Rakennustoiminta	35	47	18	100
Kauppa	31	38	31	100
Majoitus- ja ravitsemis- toiminta	39	43	18	100
Kuljetus	46	44	10	100
Liike-elämän palvelut	24	20	56	100
Terveys- ja sosiaalipal- velut	9	22	69	100
Henkilökohtaiset palvelut	21	63	16	100
Yhteensä	30 (n=4 167)	40 (n=5 588)	30 (n=4 225)	100 (n=13 980)

Liitetaulukko 5. YEL-työtulon keskiarvon osuus keskimääräisestä työtulosta taustamuuttujien mukaan vuonna 2005.

		Työtulon keskiarvo, euroa/v.	YEL-työtulon keskiarvo, euroa/v.	YEL-työtulon osuus työtulosta, %
Kaikki	n= 13 980	27 200	17 000	63
Miehet	n= 9 350	28 900	17 800	62
Naiset	n= 4 630	23 600	15 400	65
Ikä				
20–34 v.	n= 1 542	23 400	13 700	59
35–44 v.	n= 3 932	27 200	16 300	60
45–54 v.	n= 5 097	28 200	18 200	65
55–65 v.	n= 3 409	27 300	17 600	65
Siviilisäätö				
Naimaton	n= 2 786	24 300	14 600	60
Naimisissa	n= 9 238	28 000	17 800	64
Eronnut, leski	n= 1 956	27 300	17 000	62
Koulutus				
Perusaste	n= 4 167	24 800	15 300	62
Keskiaste	n= 5 588	23 000	14 800	64
Alin korkea-aste, alempi korkeakouluaste	n= 3 071	27 300	19 200	70
Ylempi korkeakouluaste, tutkijakoulutus.	n= 1 051	55 600	27 800	50
Maakunta				
Uusimaa	n= 3 710	29 600	19 100	65
Etelä-Suomi	n= 5 174	26 500	16 300	62
Itä-Suomi	n= 1 430	25 600	15 600	61
Väli-Suomi	n= 1 989	25 400	15 500-	61
Pohjois-Suomi	n= 1 553	27 200	17 000	63
Aika yrittäjänä				
Alle 5 v.	n= 3 079	26 100	16 100	62
5–9 v.	n= 3 149	26 900	17 000	63
10–19 v.	n= 4 853	28 300	18 000	64
20+ v.	n= 2 899	26 900	16 400	61

Liitetaulukko 6. YEL-työtulon mediaanin osuus yrittäjien mediaanitulosta toimialan ja sukupuolen mukaan vuonna 2005.

Toimiala		Työtulon mediaani, euroa/v.	YEL-työtulon mediaani, euroa/v.	YEL-työtulon osuus työtulosta, %
Kaikki		21 000	13 700	65
Maatalous	n= 590	18 100	11 200	62
Teollisuus	n= 1 310	19 900	13 300	67
Rakennustoiminta	n= 2 031	22 800	14 400	63
Kauppa	n= 2 546	18 700	14 300	76
Majoitus- ja rav. toim.	n= 544	16 800	12 300	73
Kuljetus	n= 1 634	28 400	15 600	55
Liike-elämän palvelut	n= 1 948	24 000	15 400	64
Terveys- ja sos.palvelut	n= 1 175	25 600	15 900	62
Henk.kohtaiset palvelut	n= 1 473	14 100	11 900	84
Miehet		23 200	15 000	64
Maatalous	n= 478	18 600	11 300	61
Teollisuus	n= 966	21 400	15 000	70
Rakennustoiminta	n= 1 934	23 000	14 600	63
Kauppa	n= 1 726	19 800	14 700	74
Majoitus- ja rav. toim.	n= 251	17 500	13 200	75
Kuljetus	n= 1 481	29 100	15 900	55
Liike-elämän palvelut	n= 1 254	25 000	16 100	64
Terveys- ja sos.palvelut	n= 358	33 900	19 200	57
Henk.kohtaiset palvelut	n= 429	21 700	15 200	70
Naiset		17 200	12 300	71
Maatalous	n= 112	17 500	10 500	60
Teollisuus	n= 344	14 700	11 000	75
Rakennustoiminta	n= 97	18 900	11 900	63
Kauppa	n= 820	16 900	13 400	79
Majoitus- ja rav. toim.	n= 293	16 300	11 900	73
Kuljetus	n= 153	23 000	11 900	52
Liike-elämän palvelut	n= 694	22 400	14 400	64
Terveys- ja sos.palvelut	n= 817	22 900	14 800	65
Henk.kohtaiset palvelut	n= 1 044	12 400	11 300	91

Liitetaulukko 7. YEL-työtulon keskiarvon osuus keskimääräisestä työtulosta toimialan ja sukupuolen mukaan vuonna 2005.

Toimiala		Työtulon keskiarvo, euroa/v.	YEL-työtulon keskiarvo, euroa/v.	YEL-työtulon osuus työtulosta, %
Kaikki		27 200	17 000	63
Maatalous	n= 590	21 800	13 400	62
Teollisuus	n= 1 310	24 300	17 200	71
Rakennustoiminta	n= 2 031	27 100	16 700	62
Kauppa	n= 2 546	29 400	18 700	64
Maj.- ja rav. toiminta	n= 544	20 200	14 500	72
Kuljetus	n= 1 634	30 900	16 900	55
Liike-elämän palvelut	n= 1 948	29 900	18 600	62
Terv.- ja sos.palvelut	n= 1 175	35 300	19 400	55
Henkilökoht. palvelut	n= 1 473	17 800	14 200	80
Miehet		28 900	17 800	62
Maatalous	n= 478	22 300	13 400	60
Teollisuus	n= 966	26 200	18 500	71
Rakennustoiminta	n= 1 934	27 300	16 800	62
Kauppa	n= 1 726	29 100	18 900	65
Maj.- ja rav. toiminta	n= 251	21 300	15 600	73
Kuljetus	n= 1 481	31 400	17 200	55
Liike-elämän palvelut	n= 1 254	31 700	19 600	62
Terv.- ja sos.palvelut	n= 358	46 500	22 500	48
Henkilökoht. palvelut	n= 429	25 400	19 000	75
Naiset		23 600	15 400	65
Maatalous	n= 112	19 800	13 200	67
Teollisuus	n= 344	18 900	13 700	72
Rakennustoiminta	n= 97	22 600	14 600	65
Kauppa	n= 870	30 000	18 400	61
Maj.- ja rav. toiminta	n= 293	19 300	13 500	70
Kuljetus	n= 153	26 400	14 100	53
Liike-elämän palvelut	n= 694	26 600	16 700	63
Terv.- ja sos.palvelut	n= 817	30 400	18 000	59
Henkilökoht. palvelut	n= 1 044	14 700	12 300	84

Liitetaulukko 8. YEL-työtulon keskiarvon osuus keskimääräisestä työtulosta maatalouden, teollisuuden ja rakennustoiminnan ammattialoilla vuonna 2005.

Ammattiala		Työtulon keskiarvo euroa/v.	YEL-työtulon keskiarvo, euroa/v.	YEL-työtulon osuus työtulosta, %
Maa- ja metsätalous				
Kauppapuutarhat	n= 131	22 000	12 900	59
Turkistarhaus ym.	n= 140	20 300	12 800	63
Metsätaloutta palveleva toim.	n= 97	23 400	15 200	65
Teollisuus				
Elintarvikkeiden valm., leipomot	n= 93	22 700	18 000	79
Kutomot, ompelimot	n= 163	13 700	11 500	84
Puusepät	n= 197	23 200	15 100	65
Metallituotteiden valmistus	n= 256	28 800	18 100	63
Konepajat ja -korjaamot	n= 136	29 000	20 100	69
Sähkölaitetehtaat ja -korjaamot	n= 139	26 700	17 100	64
Rakennustoiminta				
Talonrakennus	n= 743	26 000	16 200	62
Maalaamot	n= 86	24 700	16 800	68
Aliurakoitsijat	n= 632	26 700	17 800	67
Maa- ja vesirakennus	n= 432	25 400	15 700	62

Liitetaulukko 9. YEL-työtulon keskiarvon osuus keskimääräisestä työtulosta kaupan, majoitus- ja ravitsemistoiminnan sekä kuljetuksen ammattialoilla vuonna 2005.

Ammattiala		Työtulon keskiarvo, euroa/v.	YEL-työtulon keskiarvo, euroa/v.	YEL-työtulon osuus työtulosta, %
Kauppa				
Autokorjaamot	n= 360	20 400	13 500	66
Auton varaosaliikkeet	n= 139	21 100	16 800	80
Huoltamot	n= 86	33 900	20 800	61
Kauppa-agentit	n= 404	28 100	20 700	74
Ruoka- ja sekatavarakaupat	n= 327	22 900	20 300	89
Kangas- ja vaatetusliikkeet	n= 154	16 900	18 700	111
Isot erikoisliikkeet (huonekalu-, rauta kaupat, kodinkoneet ja elektron.)	n= 228	25 400	19 000	75
Pienet erikoisliikkeet (mm. kirjat, kukat, harrastusvälineet)	n= 264	18 900	15 400	81
Majoitus- ja ravitsemistoiminta				
Kahvilat, ravintolat	n= 499	20 500	14 600	71
Kuljetus				
Taksiryttäjät	n= 724	31 100	16 100	52
Kuorma-autoryttäjät	n= 869	30 200	17 300	57

Liitetaulukko 10. YEL-työtulon keskiarvon osuus keskimääräisestä työtulosta liike-elämän palveluiden, terveys- ja sosiaalipalveluiden sekä henkilökohtaisten palveluiden ammattialoilla vuonna 2005.

Ammattiala		Työtulon keskiarvo, euroa/v.	YEL-työtulon keskiarvo, euroa/v.	YEL-työtulon osuus työtulosta, %
Liike-elämän palvelut				
Kiinteistönvälitys	n= 59	32 600	20 500	63
Isännöinti- ja kiinteistönhoitoyhtiöt	n= 203	28 200	16 500	58
Siivouspalvelut	n= 182	26 100	15 000	57
Tietotekniikan palvelut, mainos-, markkinatutkimus- ja tilitoimistot	n= 496	29 500	18 900	64
Lakiasiaintoimistot	n= 103	42 400	26 200	62
Insinööri- ja arkkitehtitoimistot	n= 267	36 000	21 600	60
Muut liike-elämän palvelut (mm. siht.- ja käännöspalvelut, valokuvaamot)	n= 431	28 700	19 100	67
Terveys- ja sosiaalipalvelut				
Lääkärit	n= 196	68 800	28 200	41
Hammaslääkärit	n= 123	54 300	29 000	54
Muut terveyspalv. (fysioterapia ym.)	n= 365	23 900	15 900	67
Sosiaalipalvelut (mm. lasten päivähoito, hoitolaitokset)	n= 222	19 700	13 000	64
Henkilökohtaiset palvelut				
Kampaamot, kauneushoitolat	n= 923	14 500	11 700	81

Eläketurvakeskus on Suomen työeläkejärjestelmän lakisääteinen keskuslaitos. Sen tutkimustoiminta koostuu pääasiassa sosiaaliturvaan ja työeläkejärjestelmiin liittyvistä aiheista. Tutkimuksissa pyritään monipuolisesti ottamaan huomioon sosiaalipoliittiset, sosiologiset ja taloudelliset näkökulmat.

Pensionsskyddscentralen är lagstadgat centralorgan för arbetspensionssystemet i Finland. Forskningsverksamheten koncentrerar sig i huvudsak på den sociala tryggheten och på de olika pensionssystemen. Målet för forskningsprojektet är att mångsidigt belysa aspekter inom socialpolitik, sociologi och ekonomi.

The Finnish Centre for Pensions is the statutory central body of the Finnish earnings-related pension scheme. Its research activities mainly cover the fields of social security and pension schemes. The studies aim to paint a comprehensive picture of the sociopolitical, sociological and financial aspects involved.

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 010 7511

Faksi (09) 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Tfn 010 7511

Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS

Finland

Tel. +358 10 7511

Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi